

**UCHWAŁA NR VII.63.2024
RADY GMINY KOWAŁA**

z dnia 28 listopada 2024 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025–2028

Na podstawie art.18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1465) i art. 16b, art.17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1283 ze zm.) Rada Gminy Kowala uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025-2028, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kowala.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1.01.2025 roku.

Przewodniczący Rady Gminy
Kowala

Dariusz Chruślak

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KOWALA NA LATA 2025- 2028



SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	9
Położenie	9
Demografia.....	10
Opieka zdrowotna	12
Oświata.....	13
Kultura.....	15
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	16
Bezpieczeństwo publiczne	18
Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej	20
Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej	22
Ubóstwo	23
Bezrobocie	25
Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność	27
Bezradność opiekuńczo- wychowawcza, potrzeba ochrony macierzyństwa.....	30
Uzależnienia.....	34
Przemoc domowa	37
Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych	42
Dorośli mieszkańcy gminy	42
Sprzedawcy napojów alkoholowych	46
Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	48
Dzieci i młodzież szkolna.....	49
Nauczyciele szkół podstawowych	54
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	55

CZĘŚĆ ANALITYCZNA	57
Analiza SWOT	57
CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	61
Wizja i misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	61
Cele i kierunki działań.....	62
Monitoring i ewaluacja w procesie wdrażania Strategii	78
Źródła finansowania	80
SPIS TABEL I WYKRESÓW	82

Wstęp

Politykę społeczną zazwyczaj definiuje się jako "działalność państwa, podmiotów samorządowych i pozarządowych organizacji zmierzającą do kształtowania odpowiednich warunków pracy i bytu, pożądaných struktur społecznych oraz stosunków społeczno-kulturowych, w których przy aktywności ludzi będzie możliwe zaspokojenie potrzeb społeczeństwa na poziomie możliwym w danym okresie"¹. Definicja ta wskazuje na główny cel polityki społecznej państwa- utrzymywanie rozwoju społecznego i gospodarczego.

Podstawowym dokumentem planistycznym w sferze polityki społecznej na poziomie lokalnym jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Strategie rozwiązywania problemów społecznych, zgodnie z art. 17 ustawy o pomocy społecznej, mają dotyczyć programów pomocy społecznej, profilaktyki, a także rozwiązywania problemów zdiagnozowanych w danej społeczności. Celem strategii jest integracja osób, rodzin przejawiających problemy, a także dążenie do zmiany negatywnych sytuacji występujących w społeczeństwie².

Artykuł 16b wyżej wymienionej Ustawy określa kluczowe elementy, które powinna zawierać strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie. Dokument ten powinien składać się w szczególności z:

1. diagnozy sytuacji społecznej, w tym określenia zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
2. prognozy zmian w zakresie objętym strategią,
3. określenia:
 - ✓ celów strategicznych projektowanych zmian,
 - ✓ kierunków niezbędnych działań,
 - ✓ sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - ✓ wskaźników realizacji działań.

¹ K. Loranty, *Bezpieczeństwo społeczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004, s. 98.

² Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (dalej: Ustawa o pomocy społecznej), art. 17.

Niniejszy dokument składa się z trzech zasadniczych, podstawowych części:

- a) diagnostycznej,
- b) analitycznej,
- c) programowej.

Część diagnostyczna dokumentu zawiera informacje o jednostce oraz diagnozę konkretnych problemów społecznych z przywołaniem danych empirycznych. Część analityczna porządkuje informacje o danej gminie, które udało się zgromadzić na etapie diagnozy. Część programowa obejmuje opracowanie założeń, które przekładają się na wizję, a następnie misję oraz cele strategiczne i operacyjne, które stanowią podstawę do opracowania konkretnych działań lub zadań, czyli sprecyzowanych przedsięwzięć, zaplanowanych do realizacji³.

Interesariuszami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są wszystkie strony, które mają poglądy, punkty widzenia lub wymagania oraz mogą lub mają wpływ w sposób bezpośredni lub pośredni na cały system, część systemu lub na określone działania w systemie. Zawierają się tu zarówno pojedyncze osoby jak i podmioty instytucjonalne czy organizacje pozarządowe. Jedną z grup interesariuszy tj. osób, do których kierowane są działania w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, stanowią adresaci działań strategicznych, czyli wszyscy mieszkańcy Gminy Kowala, ze szczególnym uwzględnieniem osób z trudnościami, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Tabela 1. Matryca interesariuszy.

		Charakterystyka interesariuszy z punktu widzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych		Stopień zaangażowania w opracowanie oraz realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Interesariusze	mający	✓	Wójt Gminy,	✓ Współpraca w zakresie
wpływ na opracowanie i	✓	✓	Rada Gminy,	dostarczania aktualnych
realizację	Strategii	✓	Urząd Gminy,	danych statystycznych,
				✓ współpraca
				w opracowaniu diagnozy,

³ *Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych. Podręcznik metodyczny. Część praktyczna*, Lublin 2021, s. 15- 16.

Rozwiązania Problemów Społecznych	✓ pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, ✓ członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ✓ członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, ✓ podmioty ekonomii społecznej.	- identyfikacji problemów społecznych itd., ✓ współudział w konstruowaniu, wyznaczaniu celów strategicznych i kierunków działań i ich realizacja, ✓ współudział w partycypacji społecznej i konsultacjach Strategii, ✓ zapewnienie aktywnego udziału interesariuszy w procesie opracowania, wdrażania i monitorowania dokumentu strategicznego.
Interesariusze, do których kierowane są działania w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	✓ Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym; ✓ Osoby i rodziny, które nie są w stanie pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości w tym: osoby ubogie, osoby z niepełnoprawnosćiami, osoby bezrobotne, beneficjenci rodzinnej	Zaangażowanie w tworzenie, ewaluację i wdrażanie działań kierowanych do poszczególnych grup mieszkańców obciążonych lub zagrożonych zdiagnozowanymi problemami społecznymi w tym: ✓ prawo głosu w sprawie działań strategicznych, z których mają korzystać,

	i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osoby doznające przemocy domowej i osoby stosujące przemoc domową, osoby uzależnione i współuzależnione itd.	✓ możliwość zgłaszania potrzeb beneficjentów działań strategicznych, ✓ prawo uczestniczenia w dyskusji na każdym etapie tworzenia dokumentu strategicznego, ✓ udział w konsultacjach Strategii, możliwość zgłaszania uwag i propozycji do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.
Interesariusze, których działania w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dotyczą jedynie w sposób pośredni	✓ Wszyscy mieszkańcy gminy; ✓ podmioty gospodarcze.	✓ Zainteresowanie wdrożeniem działań strategicznych i rozwiązywaniem problemów społecznych; ✓ udział w konsultacjach Strategii, możliwość zgłaszania uwag i propozycji do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ✓ identyfikacja z celami strategicznymi, ✓ przekazywanie dobrych praktyk w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy,

- ✓ aktywne uczestnictwo w promowaniu zasad odpowiedzialności społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025-2028 jest zgodna z dokumentami strategicznymi z zakresu polityki społecznej opracowanymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Wśród dokumentów, których założenia wpływają na kierunki działań w obszarze polityki społecznej, należy wymienić przede wszystkim:

- ✓ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- ✓ Strategia Demograficzna 2040;
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
- ✓ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej;
- ✓ Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- ✓ Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035;
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;
- ✓ Krajowy Plan Odbudowy;
- ✓ Program Dostępność Plus 2018-2025;
- ✓ Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.

Wśród ustaw, które zostały uwzględnione w strategii rozwiązywania problemów społecznych jako podstawy prawne, należy wymienić przede wszystkim:

- ✓ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- ✓ ustawa o samorządzie gminnym,
- ✓ ustawa o samorządzie powiatowym,
- ✓ ustawa o pomocy społecznej,
- ✓ ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ✓ ustawa o świadczeniach rodzinnych,

- ✓ ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ✓ ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ✓ ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ✓ ustawa o zatrudnieniu socjalnym,
- ✓ ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ✓ ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ✓ ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ✓ ustawa o ekonomii społecznej,
- ✓ ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- ✓ ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ✓ ustawa Prawo oświatowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala uwzględnia zapisy dokumentów regionalnych i lokalnych, między innymi takich jak:

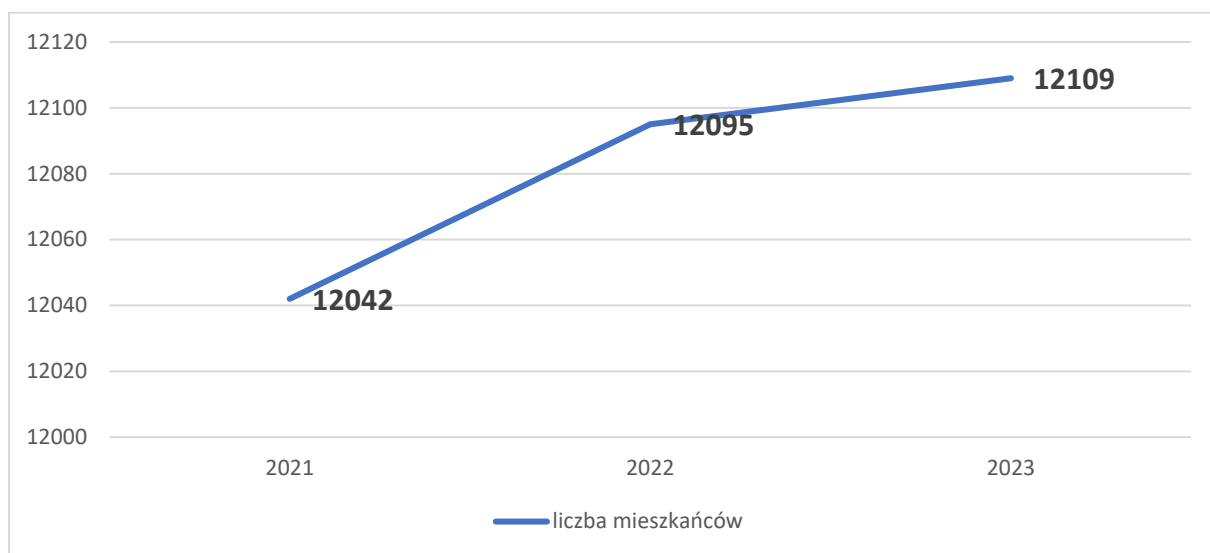
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze;
- ✓ Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku;
- ✓ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2030 roku;
- ✓ Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019 – 2024;
- ✓ Strategia Rozwoju Gminy Kowala na lata 2023- 2030;
- ✓ Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Kowala;
- ✓ Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Kowala;
- ✓ Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Kowala.

Głównym celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025-2028 jest rozpoznanie najbardziej istotnych problemów społecznych występujących na terenie gminy oraz określenie sposobów ich rozwiązania bądź zminimalizowania ich wpływu na życie mieszkańców.

Demografia

Gmina Kowala według stanu na 31.12.2023 r. ma 12 109 mieszkańców, z czego 50,5% stanowią kobiety, a 49,9% mężczyźni. Liczba mieszkańców gminy w ciągu ostatnich trzech lat zwiększyła się, co wskazuje na pozytywny trend w dynamice ludności.

Wykres 1. Liczba mieszkańców w latach 2021-2023.



Źródło: Raport o stanie Gminy Kowala za 2023 rok

Gmina Kowala ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -43. W 2023 roku na terenie gminy **urodziło się 11 dzieci, a zmarły 54 osoby.**

Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Kowala- lata 2021-2023.

	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2021	9	77	-68
2022	14	54	-40
2023	11	54	-43

Źródło: Raport o stanie Gminy Kowala za 2021, 2022, 2023 rok

Zgodnie z danymi z ewidencji ludności Urzędu Stanu Cywilnego w Kowali-Stępocinie w 2023 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym przewyższała liczbę osób w wieku poprodukcyjnym. Z analizy danych wynika, że corocznie zwiększa się udział seniorów w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Jest to tendencja charakterystyczna dla całego kraju.

Mający obecnie miejsce dynamiczny proces starzenia się społeczeństw postępuje wskutek nakładania się spadku liczby urodzeń przy jednoczesnym wydłużaniu średniej długości życia. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2025 roku będzie wzrastał udział „młodszej” subpopulacji, tj. osób w wieku 65-79 lat, bowiem tę grupę będą sukcesywnie zasilali osoby urodzone w latach 1949-1965, a jednocześnie będzie ubywało osób w wieku 80 lat i więcej urodzonych w latach 1934-1945. Po 2025 roku znacząco wzrośnie odsetek osiemdziesięciolatków i osób starszych z uwagi na fakt, że ten wiek – w kolejnych latach – osiągną osoby urodzone w czasie powojennego boomu urodzeń. Szacuje się, że w 2040 roku osoby w zaawansowanej starości (ponad osiemdziesięcioletnie) będą stanowiły aż 36% zbiorowości osób starszych⁴.

⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050*, Warszawa 2014.

Opieka zdrowotna

System opieki zdrowotnej w Polsce tworzą instytucje oraz osoby, które wchodzą w skład zespołu i zapewniają opiekę zdrowotną ludności. Opiera się on na modelu ubezpieczeniowym - każdemu ubezpieczonemu przysługuje prawo do ochrony zdrowia. Jest to niezależne od sytuacji materialnej. Zakres udzielanych świadczeń, a także warunki ich przyznawania określają odpowiednie ustawy:

- ✓ ustawa o zakładach opieki zdrowotnej,
- ✓ ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Świadczenia zakresie opieki zdrowotnej na terenie Gminy Kowala realizuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowali-Stępocinie.

W roku 2023 udzielono m. in.:

- ✓ 20 271 porad Lekarza POZ w tym teleporady: 119;
- ✓ 5 051 świadczeń w Gabinecie Zabiegowym;
- ✓ 53 EKG;
- ✓ 10 205 świadczenia Pielęgniarek środowiskowych w domu pacjenta;
- ✓ 101 wizyt patronażowych położnej POZ;
- ✓ 46 wizyt położnej POZ w edukacji przedporodowej;
- ✓ 628 uczniów objętych było opieką Pielęgniarki szkolnej;
- ✓ 16718 liczba wykonanych badań laboratoryjnych i obrazowych w POZ;
- ✓ 101 świadczeń pielęgniarki POZ w ramach realizacji profilaktyki gruźlicy;
- ✓ 70 świadczeń w ramach realizacji profilaktyki Chorób Układu Krążenia.

W ramach Poradni Ginekologiczno-Położniczej zrealizowano 665 świadczeń.

Mieszkańcy Gminy Kowala mają zatem zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, opieki ginekologicznej i leków, ograniczony jest jednak zakres specjalistycznych usług medycznych.

Oświata

Na terenie Gminy Kowala funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Noblistów Polskich w Bardzicach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Kończycach – Kolonii;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Kowali-Stępocinie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Mazowszanach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Młodocinie Mniejszym;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Parznicach;
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa MONTESSORI School w Kotarwicach;
- Publiczne Przedszkole im. Juliana Tuwima w Kowali-Stępocinie;
- Niepubliczne Przedszkole MONTESSORI „Nutki” w Kotarwicach.

W 2023 roku wszystkie placówki oświatowe realizowały szereg projektów i programów np.: „Poznaj Polskę”; „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”; „Góra Grosza”; „Śniadanie daje moc”; „Warzywa i owoce w szkole”; „Mleko w szkole”; „Zbieraj baterie”; „Nie pal przy mnie proszę”; „Czyste powietrze wokół nas”; „Bieg po zdrowie”; Ogólnopolski projekt edukacyjny „Mam uczucia, marzenia, mam autyzm”; „Kubusiowi Przyjaciele Natury”; „Lepsza Szkoła”; „Akademia Bezpiecznego Puchatka”; „Alfabet od A do Z”; „Znajdź właściwe rozwiązanie”; „Ekopracownia – zielone serce szkoły”; „Aktywna Tablica”; „Laboratoria Przyszłości”; „Kulturalna szkoła na Mazowszu”; „Jesteś widoczny, jesteś bezpieczny”; „Znajdź właściwe rozwiązanie”; „Trzymaj formę!”; „Żyj dobrze”; „Szkoła Odpowiedzialna Cyfrowo”; „Żonkilowe Pola Nadziei”; „Kulturalna Szkoła na Mazowszu”; „Mały Miś w Świecie Wielkiej Literatury”; „Znajdź właściwe rozwiązanie”; „Żyj Dobrze”; „Sztuka Emocji”; „Ocalimy świat”; „Zdrowe dzieci”; „Z kulturą mi do twarzy”; „Klub mleczaka”; „Kodowanie na dywanie”; „Czyściochowe przedszkole”.

Placówki oświatowe biorą udział w licznych akcjach m.in.: „Paczka dla Ukrainy”; „Paczka na kresy”; „Różowa kokardka”; „Dzieci dzieciom”; „Światowy Dzień zespołu Downa - Dzień kolorowej skarpetki”; „Różowa kokardka”; „Światowy Dzień świadomości Autyzmu”; „Zbiórka darów dla bezdomnych zwierząt z Ośrodka adopcyjnego Pencelkowo”; „Październik miesiącem dobroci dla zwierząt – zbiórka karmy”; „Świeca dla Ukrainy”; „Bezpieczna droga do szkoły”; „Nie wypalaj traw”; „Tydzień Języka Ojczystego”; „Sprzątanie świata”; „Zakręcona Szkoła – zbieranie plastikowych nakrętek”; „Dzieci zbierają elektrośmieci”; „Narodowe Czytanie”; „Dzień Dobra”; „Niepodległa do hymnu”; „Sztafeta Niepodległości”;

„Góra grosza”; „Odkręć się na innych”; „Tropem Wilczym. Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych”; „BohaterON”; „Rowerem do kultury”; „Ciszaki”; „Dzień Ziemi”; „Bieg po zdrowie”; „Znajdź właściwe rozwiązanie”; „Dlaczego warto być życzliwym”; „Uśmiech czyni cuda”; „Dzieci dzieciom”; „Szkola pamięta”; „Szkoly pełne talentów”; „Kolega koledze”; „Mamo, tato wolę wodę”.

Szkoly i przedszkole w ramach programu wychowawczo – profilaktycznego realizują m.in.: „UNPLUGGED” - nabycie przez uczniów umiejętności chroniących przed używaniem substancji psychoaktywnych; „PHOTON” – program doskonalący kompetencje społeczno-emocjonalnych; „Tolerancja – jesteśmy różni a jednak tacy sami”; „Wzmacnianie poczucia własnej wartości”; „Zaplątani w sieci” – Internet bez hejtu; „Godzina Dla Młodych Główn”; „Myśl pozytywnie”; „Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej”; „Dbam o Mój Z@sięg”- edukacja w zakresie higieny cyfrowej i profilaktyki uzależnień; „Trening pewności siebie” oraz „Wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nieśmiałych”; „Dom zaczyna się od serca”; „Język polski nie jest trudny”; „Czym jest dezinformacja i czemu jest groźna”; „Nadużywanie nowych technologii”; „Co łączy sok pomarańczowy i dezinformację?”; „Bezpieczna szkoła do i ze szkoły”; Prelekcja dla rodziców - „Jak rozmawiać z dorastającym dzieckiem. Zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu”; „Szkoła Odpowiedzialna Cyfrowo”.

Baza placówek oświatowych jest na bieżąco modernizowana, co umożliwia młodym mieszkańcom dostęp do wysokiej jakości kształcenia. Wszystkie szkoły realizują programy wychowawczo-profilaktyczne, obejmujące treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Gmina Kowala zapewnia dzieciom i młodzieży równy dostęp do edukacji. Zapewniona jest także opieka przedszkolna. Na terenie gminy brakuje jednak żłobków czy też klubów dziecięcych, co po części pozwoliłoby rozwiązać obawy rodziców związane z pogodzeniem obowiązków wychowawczych z życiem zawodowym.

Kultura

Gminna Biblioteka Publiczna w Kowali-Stępocinie powstała w 1947 roku. Powołana została na mocy Uchwały Nr X/30/2004 r Rady Gminy w Kowali z dnia 22.10.2014r. Od 1 stycznia 2005 roku jest samodzielną instytucją kultury działającą na podstawie Statutu Gminnej Biblioteki Publicznej w Kowali-Stępocinie. Należy do podtypu biblioteki gminy wiejskiej, gdzie liczba mieszkańców mieści się w przedziale 10001 – 15000. Organizatorem Gminnej Biblioteki Publicznej w Kowali-Stępocinie jest Samorząd Gminy Kowala. Biblioteka w swojej strukturze posiada III filie:

- Filia w Młodocinie Mniejszym;
- Filia w Bardzicach;
- Filia w Parznicach.

Zbiory biblioteczne opracowywane są komputerowo. Biblioteka korzysta z programu bibliotecznego Mak+ Zapewnia dostęp do Internetu, czasopism. Umożliwia korzystanie ze zbiorów cyfrowych Biblioteki Narodowej - Academica. Czytelnicy mają dostęp do wirtualnej wypożyczalni Legimi (e-booków i audiobooków) dzięki wydawanym kodom.

Na terenie Gminy Kowala corocznie odbywają się wydarzenia kulturalne mające na celu integrację lokalnej społeczności. Wśród tych, którym można nadać miano wydarzeń cyklicznych, należy wymienić:

- Dzień Dziecka;
- Gminne Dożynki;
- Bieg z okazji dnia Niepodległości;
- Obchody rocznicy śmierci ks. Romana Kotlarza.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W myśl ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej organizacje pozarządowe są podmiotami ekonomii społecznej i uprawnione są do realizacji usług społecznych. Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą usługi społeczne oznaczają działania z zakresu: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób z niepełnosprawnościami, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej.

Na terenie Gminy Kowala w 2023 roku działały organizacje pozarządowe, wśród których należy wymienić:

- ✓ Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala;
- ✓ Stowarzyszenie „Wspólna Sprawa”;
- ✓ Stowarzyszenie „Nasza Wieś Józefów”;
- ✓ Stowarzyszenie „Zenonów Naszą Przyszłością”;
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich „KOSOWIANKI”;
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich „KOTARWICZANKI”;
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich „LUDWICZANKI”;
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich „MALISZOWIANKI”;
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich RUDA MAŁA „SĄSIEDZI”;
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich „TRABLICE”;
- ✓ Ludowo –Uczniowski Klub Sportowy „LUKS KOWALA”;
- ✓ Gminny Klub Sportowy „ZORZA KOWALA”;
- ✓ Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „JUDO KOWALA”;
- ✓ Gimnastyczny Klub Sportowy „QUIK FLIK”;
- ✓ Stowarzyszeniem Przyjaciół Publicznej Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Kowali-Stępocinie;
- ✓ Klub Seniora +.

W każdym roku uchwalany jest program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Współpraca pomiędzy Gminą, a organizacjami pozarządowymi ma charakter finansowy i pozafinansowy. Program Współpracy Gminy Kowala z organizacjami pozarządowymi na rok 2023 został przyjęty przez Radę Gminy Kowala Uchwałą Nr XLVIII.395.2022 w dniu

25 listopada 2022 roku. Celem nadrzędnym programu jest zwiększenie udziału podmiotów Programu współpracy w realizacji zadań publicznych służące lepszemu zaspokojeniu potrzeb społecznych i poprawie życia mieszkańców Gminy Kowala. Służyć temu mają cele szczegółowe, wśród których wymienić należy podejmowanie i inicjowanie różnorodnych form współdziałania z organizacjami pozarządowymi na rzecz mieszkańców Gminy Kowala; tworzenie dogodnych warunków do zwiększania aktywności społecznej w zakresie realizacji wyznaczonych zadań publicznych; wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz pełniejsze wykorzystanie ich możliwości kadrowych i rzeczowych.

Organizacje pozarządowe pełnią rolę uzupełniającą dla działań organów publicznych, ich rola jest niezastąpiona w aktywizowaniu środowisk lokalnych oraz wsparciu i reintegracji grup wykluczonych społecznie. Pełnią też funkcję diagnostyczną jako podmioty działające najbliżej osób wymagających wsparcia, co pozwala im na dokładniejsze identyfikowanie problemów społecznych. Konieczne jest stałe wzmacnianie kanałów wymiany informacji pomiędzy administracją a organizacjami, a także wspieranie warunków dla działalności i funkcjonowania nowych organizacji.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół instrumentów służących ochronie ludności przed incydentami zakłócającymi funkcjonowanie obywateli w społeczeństwie zgodne z przyjętymi normami prawno-obyczajowymi. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, takich jak np.: Policja, Państwowa Straż Pożarna, które w realizacji swoich zadań wspierane są przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych i inne służby.

Na terenie Gminy Kowala za bezpieczeństwo i porządek publiczny odpowiada przede wszystkim Komenda Wojewódzka Policji z siedzibą w Radomiu oraz podlegający pod nią Posterunek Policji w Kowali-Stępocinie.

Na terenie gminy działają cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:

- OSP w Kowali- Stępocinie;
- OSP w Rudzie Małej;
- OSP w Bardzicach;
- OSP w Kosowie.

Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców jest jednym z podstawowych zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Na wzrost poziomu bezpieczeństwa wpływa także realizacja innych zadań samorządu, których celem jest ograniczanie pośrednich przyczyn stanowiących podłoże przestępczości oraz patologii społecznych. Są to np. działania w obszarze edukacji, wychowania, ochrony zdrowia, rozwoju gospodarczego, narkomanii, alkoholizmu i przemocy domowej.

W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku dokonano sprawdzenia oznakowania dróg. Kontrolowano wskazane przez mieszkańców miejsca zagrożone. Dokonywano sprawdzeń w rejonie jak i obiektach handlowych pod kątem przestrzegania Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. W celu ograniczenia przestępstw i wykroczeń w ruchu drogowym na terenie gminy służbę pełnią patrole Wydziału Ruchu Drogowego KMP w Radomiu.

W 2023 roku Posterunek Policji w Kowali-Stępocinie, realizował działania prewencyjne, prewencyjno – operacyjne oraz represyjno – kontrolne, takie jak: „Bezpieczne Ferie”, „Bezpieczne Świąta”, „Bezpieczne Wakacje”, „Dziki Kąpieliska”, „Bezdomni-

wychłodzenia”, „NURD- nie chronieni uczestnicy ruchu drogowego” oraz akcje - „Znicz”, „Bezpieczna Droga do Szkoły”, „Widoczny na drodze – Bezpieczny po Zmroku”.

W ramach poprawy stanu bezpieczeństwa publicznego Posterunek Policji w Kowali-Stępocinie, współpracuje z lokalnym samorządem. Policjanci w szerokim zakresie współpracują m.in. z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej poprzez wymianę informacji odnośnie osób i zachowań patologicznych mających wpływ na bezpieczeństwo na terenie miny. Kierownik Posterunku Policji w Kowali-Stępocinie w ramach współpracy z Wójtem Gminy Kowala na bieżąco omawia newralgiczne potrzeby dotyczące problematyki zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie podległym Gminie Kowala.

Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa. Zadania pomocy społecznej są określone Ustawą z dnia 12 marca 2004 roku. Zgodnie z jej postanowieniem, głównym celem pomocy społecznej ma być umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie takich sytuacji życiowych, którym nie są w stanie poddać przy użyciu własnych środków, możliwości i uprawnień. Realizacja zadań została podzielona tutaj pomiędzy organy administracji publicznej. Ogólne zadania (strategiczne) związane z realizacją polityki społecznej wykonuje województwo. Powiat odpowiada za zadania o charakterze specjalistycznym. Z kolei gmina realizuje tzw. usługi podstawowe, czyli np. funkcjonowanie domów pomocy społecznej, ośrodków wychowawczych, pomoc rzeczowa, zasiłki celowe przyznawane na zaspokojenie podstawowych potrzeb, udzielanie schronienia i posiłku, zasiłki na pokrycie wydatków powstałych w skutek zdarzeń losowych itd.

Na terenie Gminy Kowala zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali-Stępocinie. Na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej osobom i rodzinom udziela się świadczeń społecznych w szczególności z powodu:

- ✓ ubóstwa,
- ✓ sieroctwa,
- ✓ bezdomności,
- ✓ bezrobocia,
- ✓ niepełnosprawności,
- ✓ długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ✓ przemocy domowej,
- ✓ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- ✓ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- ✓ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- ✓ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- ✓ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,

- ✓ alkoholizmu lub narkomani,
- ✓ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej
- ✓ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W 2023 roku struktura zatrudnienia przedstawiała się następująco:

- Dyrektor,
- Zastępca Dyrektora,
- Siedmiu pracowników socjalnych obsługujących 7 rejonów opiekuńczych,
- Dwóch inspektorów oraz jeden referent obsługujących dział świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego,
- Główna księgowa na 1/2 etatu oraz inspektor ds. księgowości,
- Inspektor ds. administracji,
- Informatyk,
- Dwóch asystentów rodziny,
- Wychowawca świetlicy środowiskowej,
- Cztery opiekunki środowiskowe,
- Pracownik gospodarczy.

Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej

Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej na terenie Gminy Kowala są niezmiennie od kilku lat ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin⁵.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Ubóstwo	231	263	48
Bezdomność	2	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	5	67	3
Bezrobocie	81	155	58
Niepełnosprawność	63	67	89
Długotrwała choroba	14	24	10
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych	21	66	17
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	1	1

Źródło: Raport o stanie gminy Kowala za 2021, 2022, 2023 rok

⁵ W jednym przypadku podstawą do udzielenia pomocy może być równocześnie kilka przesłanek.

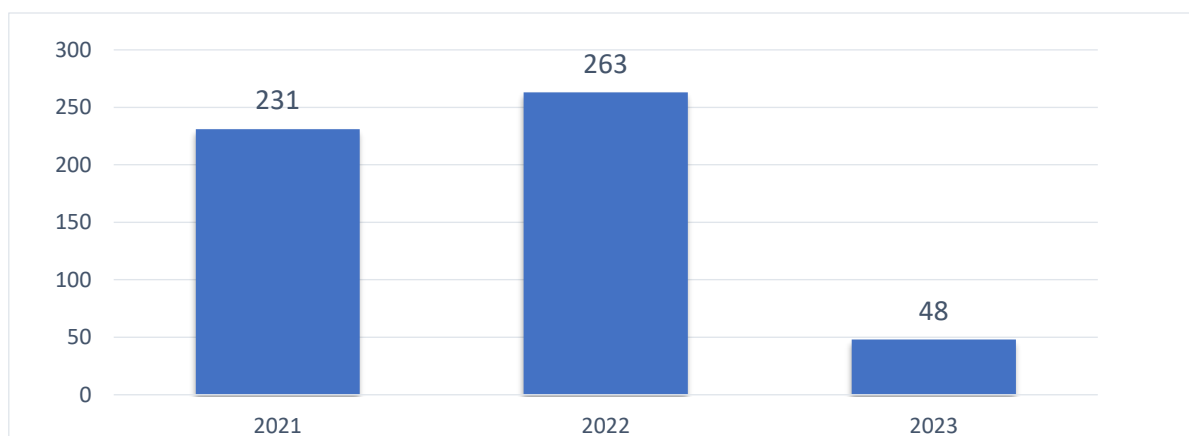
Ubóstwo

Ubóstwo określa się jako stan warunków bytowych uniemożliwiający zaspokajanie podstawowych potrzeb, funkcji życiowych. Przyczyny i konsekwencje ubóstwa często trudno od siebie oddzielić. Zarówno skutkiem jak i czynnikiem mogą być np. dezintegracja rodziny, rozwój przestępczości, marginalizacja, nierówny start dzieci i młodzieży, patologie społeczne czy niepełnosprawność.

Dodatkowo, nieodpowiednia działalność organów państwowych może zniechęcać do poprawy swojej sytuacji materialnej (np. płaca minimalna) czy też prowadzić do bierności i niezaradności życiowej (system zasiłków i świadczeń) całych grup społecznych. Zagrożenie ubóstwem dotyczy zwłaszcza rodzin wielodzietnych i niepełnych, kręgów patologii społecznej, osoby z niepełnosprawnościami, grupy mniejszościowe, ludzi posiadających niskie kwalifikacje zawodowe, migrantów, ludzi starych.

Dane GOPS w Kowali-Stępocinie wskazują, że w 2023 roku znacząco zmalała liczba rodzin w gminie korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Ubóstwo jest jedną z najczęściej występujących przyczyn trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc społeczną.

Wykres 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu ubóstwa w latach 2021-2023.



Zasiłek stały przysługuje pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę

w rodzinie. **W 2023 roku GOPS w Kowali-Stępocinie przyznał 482 zasiłki stałe (w 2022 roku- 452 zasiłki; w 2021 roku- 493 zasiłki).**

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego: osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny. **W 2023 roku GOPS w Kowali-Stępocinie przyznał 210 zasiłków okresowych (w 2022 roku- 208 zasiłków; w 2021 roku- 208 zasiłków).**

Zasiłek celowy to świadczenie dla osób i rodzin przyznawane na zaspokojenie niezbędnych potrzeb, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. **W 2023 roku GOPS w Kowali-Stępocinie przyznał zasiłki celowe dla 43 osób (w 2022 roku- dla 29 osób; w 2021 roku- dla 128 osób).**

Program „Posiłek w szkole i w domu” zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, z niepełnosprawnościami, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Program przewiduje wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. Takie rozwiązanie daje bowiem większą kontrolę nad jakością kupowanych produktów, z których przygotowywane są posiłki, oraz nad procesem ich przygotowywania. Celem Programu jest również zapewnienie wsparcia finansowego organom prowadzącym publiczne szkoły podstawowe, w tym szkołom artystycznym realizującym kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej, w organizacji stołówek oraz miejsc spożywania posiłków w szkołach. **W 2023 roku GOPS w Kowali-Stępocinie objął w/w Programem 171 osób (w 2022 roku- 248 osób; w 2021 roku- 260 osób).**

Bezrobocie

Bezrobociem określa się stan, w którym część zasobów pracy w wieku produkcyjnym jest zdolna do pracy, poszukuje jej, ale nie znajduje zatrudnienia. Innymi słowy, to efekt nierównowagi pomiędzy podażą na pracę a jej popytem. Na bezrobocie mają wpływ dwa rodzaje czynników: płacowe i pozapłacowe. Pierwsze są mechanizmem regulacji rozmiaru bezrobocia płacą realną. Czynniki pozapłacowe natomiast ograniczają popyt na pracę lub zwiększają jej podaż. Ten rodzaj zagrożenia społecznego niesie za sobą nie tylko negatywne konsekwencje dla osoby bezrobotnej pogarszając sytuację materialną, czy niekorzystnie wpływając na jej kapitał społeczny, ale także dla gospodarki kraju. Bezrobocie prowadzi do utraty produkcji, państwo zostaje obciążone finansowo, ponieważ następuje wzrost wydatków na świadczenia socjalne, a także słabnie kapitał ludzki. Stopa bezrobocia na koniec 2023 roku wynosiła: w Polsce- 5,1%; w województwie mazowieckim- 4,1%.

Liczba osób bezrobotnych na dzień 31.12.2023 r. zarejestrowanych w Gminie Kowala według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu wynosiła 495. W latach 2021-2023 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmalała.

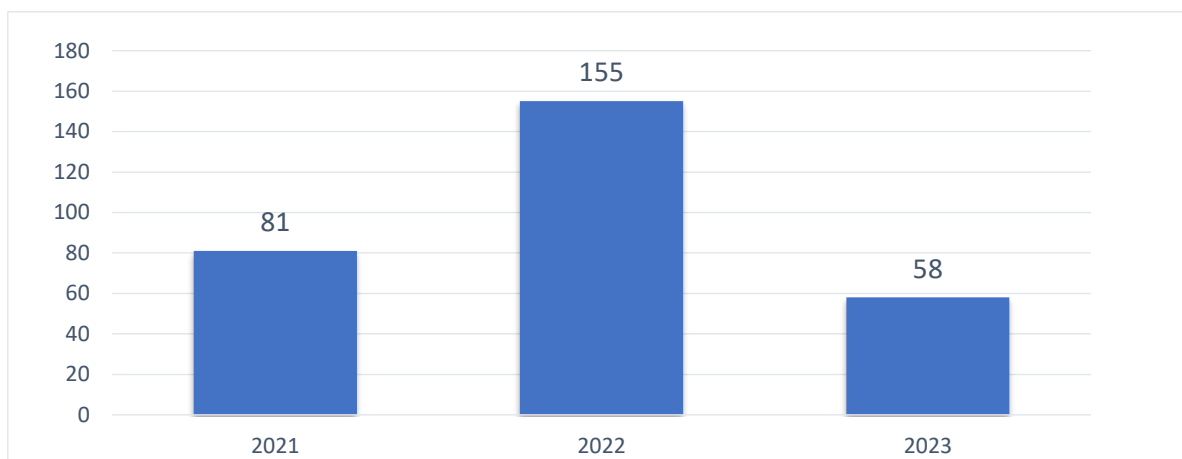
Tabela 4. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Kowala.

	2021	2022	2023
Ogółem	573	503	495
Kobiety	293	226	226
Mężczyźni	480	277	269

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu

Dane GOPS w Kowali-Stępcinie wskazują, że w latach 2021- 2023 liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia wykazuje tendencję dynamiczną- w 2022 roku liczba ta prawie dwukrotnie wzrosła, a następnie w 2023 roku znacząco zmalała.

Wykres 3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu bezrobocia w latach 2021-2023.



Gmina Kowala otwarta jest na podejmowanie wszelkich działań zmierzających do aktywizacji i integracji osób bezrobotnych oraz poprawy życia i funkcjonowania osób starszych w środowisku lokalnym. We współpracy Gminy Kowala z PUP Radom i GOPS w 2023 roku zorganizowano prace społecznie użyteczne dla 7 bezrobotnych mieszkańców. Prace były wykonywane w instytucjach na terenie gminy przez 9 miesięcy.

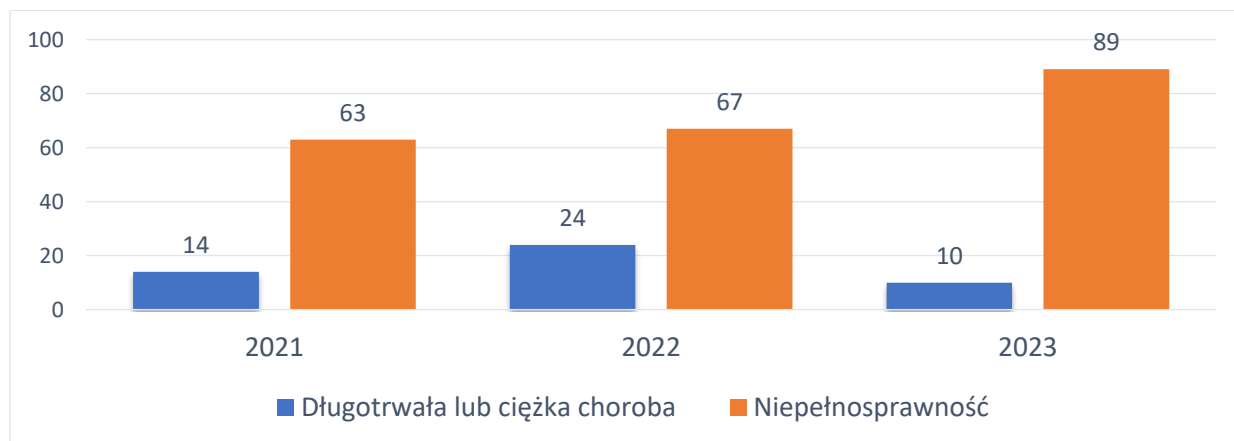
Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność

Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka. Otrzymanie pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby jest uzależnione również od tego, w jakim stopniu posiadane schorzenie utrudnia życie wnioskodawcy. Uwzględniane są takie okoliczności jak: wydatki ponoszone w związku z zakupem leków, wydatki związane z wyjazdami do specjalistów, utrudnienie w podjęciu zatrudnienia.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby z niepełnosprawnościami, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby z niepełnosprawnościami to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby ma tendencję dynamiczną- w 2022 roku w stosunku do 2021 liczba ta wzrosła a następnie w 2023 roku zmalała. Natomiast liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności ma w analizowanym okresie tendencję wzrostową,

Wykres 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności w latach 2021-2023.



Zauważyć należy również, że w latach 2021-2023 w Gminie Kowala corocznie wzrasta również liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako osoby bezrobotne: w 2021 roku było to 37 osób, w 2022 roku- 38 osób, a w 2023 roku- 41 osób.

Samotnej osobie z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorej, która wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Nową formą usług opiekuńczych, która została wprowadzona pod koniec lipca 2023 roku na mocy nowelizacji Ustawy o pomocy społecznej są usługi sąsiedzkie. Usługi sąsiedzkie obejmują pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczno- pielęgnacyjną, przez którą należy rozumieć formy wsparcia niewymagające specjalistycznej wiedzy i kompetencji oraz w miarę potrzeb i możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. **W 2023 roku Gmina Kowala udzielała świadczeń w formie usług opiekuńczych dla 6 osób (w 2022 roku- 10 osób; w 2021 roku- 14 osób).**

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności (jak np. wspieranie nabywania i rozwoju umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, pomoc w życiu społecznym, w załatwianiu spraw urzędowych i uzyskaniu zatrudnienia, wspieranie procesu leczenia i rehabilitacja fizyczna). Usługi te są świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym (posiadające np. kwalifikacje do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, pedagoga, psychologa, pielęgniarzki, asystenta osoby z niepełnosprawnościami, rehabilitanta).

W latach 2021-2023 Gmina Kowala nie udzielała świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych.

W 2023 roku Gmina Kowala realizowała resortowy Program Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2023 finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego. Celem Programu było zwiększenie szans osób z niepełnosprawnościami w prowadzeniu bardziej samodzielnego i aktywnego życia. W ramach Programu wsparciem objęto 10 osób z niepełnosprawnościami, w tym 10 osób wymagających wysokiego poziomu wsparcia.

Proces starzenia się społeczeństwa powoduje zapotrzebowanie na podstawowe usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania. Rzutuje to bezpośrednio na kierunek pomocy społecznej. Dla gminy wskaźniki te (liczba osób w wieku poprodukcyjnym w gminie, liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w poprzednich latach, liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej w poprzednich latach itp.) pozwalają prognozować liczbę osób wymagających pomocy w postaci usług podstawowych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym psychiatrycznych, asystentury, pomocy sąsiedzkiej, opieki wytchnieniowej. Głównym powodem wzrostu zapotrzebowania na usługi jest izolacja w czasie pandemii, brak zainteresowania potrzebującymi członkami rodziny, samotność, brak dostępności do lekarzy.

Osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie bezdomnej, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu treningowym lub wspomagany. **Na terenie Gminy Kowala nie funkcjonują mieszkania treningowe ani mieszkania wspomagane.**

Osobie wymagającej całodobowej opieki, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dom Pomocy Społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu (określonego rozporządzeniem Ministra), w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. **W 2023 r. Gmina Kowala ponosiła odpłatność za pobyt 5 mieszkańców w domach pomocy społecznej (w 2022 r.- 6 mieszkańców; w 2021 roku- 6 mieszkańców).**

Bezradność opiekuńczo- wychowawcza, potrzeba ochrony macierzyństwa

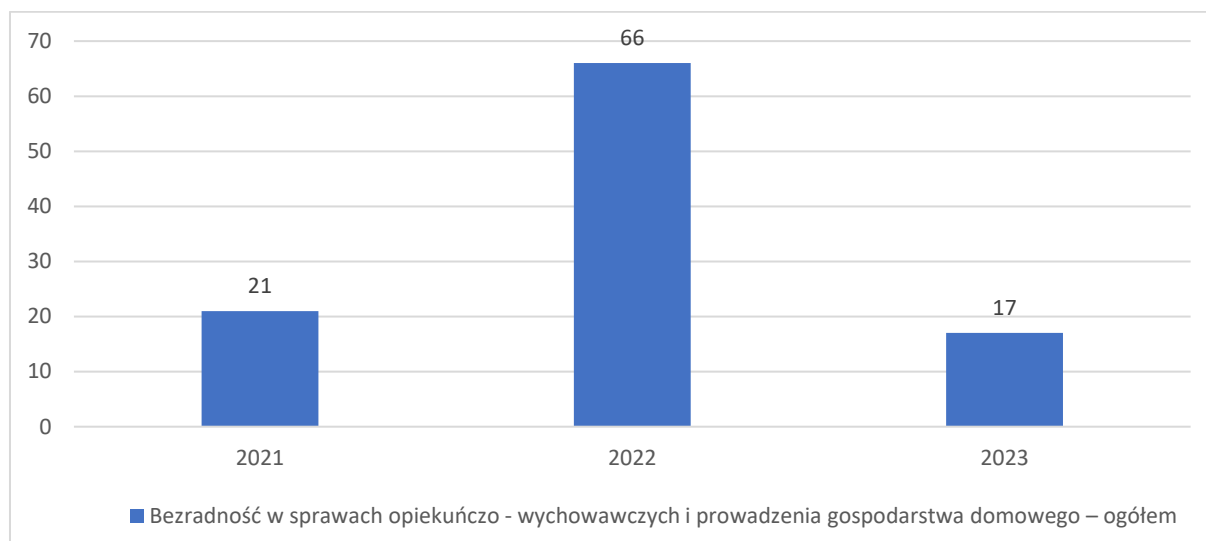
Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki oraz jego wychowanie w celu przygotowania go do życia w społeczeństwie. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym uczy się nawiązywać kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania. Bezradność występować może w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować w parze z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak specjalistycznego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych w dalszym ciągu stanowią znaczny odsetek klientów pomocy społecznej. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu oraz problemy w pełnieniu ról rodzicielskich współlistnieją z innymi trudnościami takimi jak: uzależnienie od alkoholu i środków psychoaktywnych, przemoc domowa, przestępczość, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, małżeńskich, zawodowych. Ważne jest zatem systematyczne monitorowanie tych środowisk przez pracowników socjalnych, wspieranie ze strony asystentów rodziny, pedagogów szkolnych oraz przedstawicieli innych grup zawodowych kontaktujących się z rodziną. Specyfika rodzin niewydolnych wychowawczo wymaga od służb pomocowych zintegrowania działań skierowanych na dziecko i rodzinę w sposób wielodyscyplinarny.

Dane GOPS w Kowali-Stępocinie wskazują, że w latach 2021-2023 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej ma tendencję dynamiczną- w 2022 roku liczba ta prawie trzykrotnie wzrosła, a w 2023 roku znacząco zmalała.

Wykres 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej w latach 2021-2023.



Obowiązek wspierania rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji, niemogącej realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa przede wszystkim na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podzieliła zadania gminy i powiatu. Po stronie gminy jest praca z rodzinami biologicznymi, zaś działania powiatu skupiają się przede wszystkim na pracy z rodzinami zastępczymi. Gmina zapewnia wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo –wychowawczych poprzez działania wspomagające rodziców mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, tak, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałoby umieszczone w opiece w pieczy zastępczej.

Efektem podejmowanych działań w ramach systemu ma być zapewnienie rodzinie takiej pomocy, która wyeliminuje zagrożenie zabrania dziecka z rodziny biologicznej. Obowiązek ten realizowany powinien być we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-

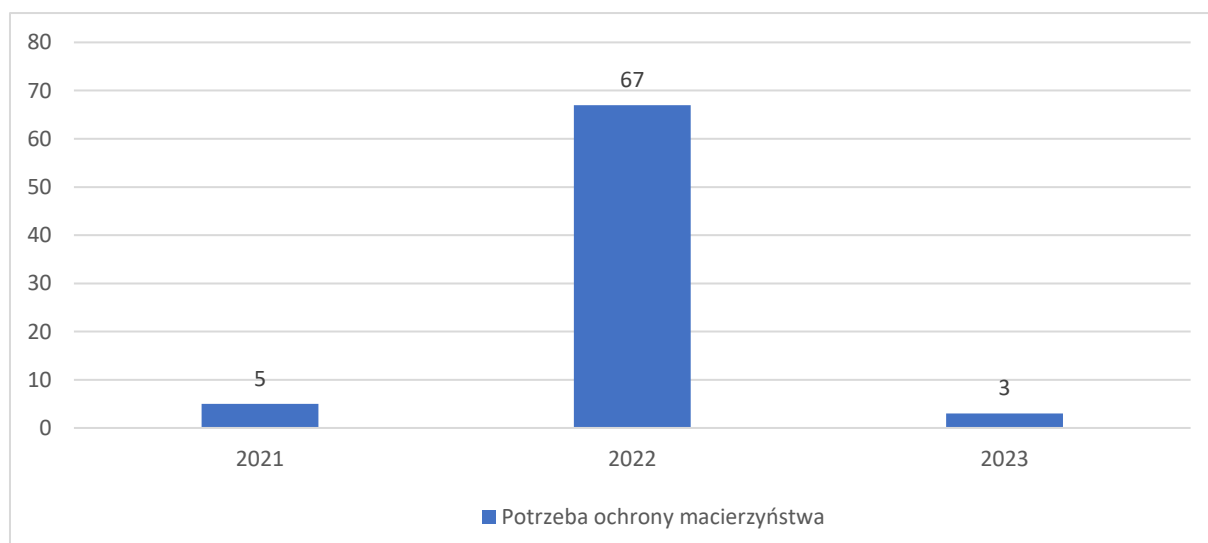
wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

Asystent rodziny pracuje w rodzinach, w których występują trudności opiekuńczo – wychowawcze, w szczególności w rodzinach niepełnych, wielodzietnych i borykających się z niepełnosprawnością dziecka. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania. Celem asystenta rodziny jest przede wszystkim mobilizacja, wsparcie rodzin oraz wspólne rozwiązywanie ich problemów. Oprócz tego, rodziny mogą liczyć na wsparcie emocjonalne i poradnictwo. Asystent zmierza do tego, aby wzbudzić u podopiecznych dążenie do zmiany swojej sytuacji życiowej. **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali-Stępocinie zatrudniał 3 asystentów rodziny, którzy prowadzili pracę z 17 rodzinami (w 2022 roku dwóch asystentów pracowało z 18 rodzinami, w 2021 roku dwóch asystentów pracowało z 21 rodzinami).**

Z kolei prawo do świadczeń pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oznacza objęcie pomocą społeczną kobiet w ciąży i rodzin wychowujących dzieci. Rodzina wielodzietna to rodzina, w której skład wchodzi troje i więcej dzieci.

Dane GOPS w Kowali-Stępocinie wskazują, że w latach 2021-2023 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej ma tendencję dynamiczną- w 2022 roku liczba ta wzrosła, a w 2023 roku zmalała.

Wykres 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2021-2023.



Do roku 2017, Ustawa z 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej była jedynym podstawowym aktem prawnym, który definiował różnorodne formy wsparcia rodziny na poziomie gminy. W grudniu 2016 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia kompleksowego programu wsparcia dla rodzin „Za życiem”. W ślad za programem została uchwalona Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Wspomniane dokumenty zaczęły obowiązywać w styczniu 2017 roku. „Za życiem” wspiera rodziny z osobami niepełnosprawnymi, a w szczególności wychowujące dzieci z niepełnosprawnościami.

Proponowana przez rząd pomoc obejmuje kompleksowe rozwiązania dotyczące wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin, wczesnego wspomaganie dziecka i jego rodziny, usług wspierających i rehabilitacyjnych oraz wsparcia mieszkaniowego. Zgodnie z nowymi przepisami rodzinom, w których urodzi się dziecko z ciężką i nieodwracalną niepełnosprawnością albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, przysługuje jednorazowe świadczenie w wysokości 4 tys. zł. Ustawa „Za życiem” przewiduje również m. in. że przewodnikiem po systemie wsparcia dla rodzin, w których urodzą się dzieci z niepełnosprawnością lub ciężką chorobą, będzie asystent rodziny, którego zadaniem będzie koordynowanie dostępnej pomocy. Ustawa ma również znacznie usprawnić dostęp do świadczeń zdrowotnych.

Karta Dużej Rodziny jest wydawana dla rodziny, które posiadają lub wychowywały w przeszłości co najmniej troje dzieci. W związku z posiadaniem takiej karty mają możliwość skorzystania z wielu zniżek. Rodzice otrzymują KDR dożywotnio, natomiast dzieci do ukończenia 18 roku życia lub maksymalnie do 25 lat w przypadku nauki w szkole.

Uzależnienia

Podstawą prawną działań gminnych związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i narkomanii jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Wymienione ustawy tworzą spójny system umożliwiający samorządom terytorialnym prowadzenie lokalnej polityki wobec zagrożeń wynikających ze spożywania alkoholu i narkotyków a także wyznaczają konkretne zadania i wskazują środki na ich realizację.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi stanowi, że prowadzenie działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy. Ich realizacja prowadzona jest w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego przez Radę Gminy, uwzględniającego cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Elementem gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii nakłada na samorząd gminy na równi z organami administracji rządowej obowiązek kształtowania polityki alkoholowej i przeciwdziałania narkomanii.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowali-Stępocinie jest powoływana na podstawie art. 4¹ ust. 3 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta. W skład gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 4 ww. ustawy), a zasady wynagradzania członków gminnych komisji określa Rada Gminy w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 5 ww. ustawy). Do ustawowych zadań gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych należy:

- ✓ inicjowanie działań w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych (wymienionych powyżej) - (art. 4¹ ust. 3 ww. ustawy);

- ✓ podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego (art. 4¹ ust. 3 ww. ustawy);
- ✓ opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych - zgodność lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2 ustawy (limit i lokalizacja punktów, w których sprzedawane i podawane są napoje alkoholowe);
- ✓ kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych (na podstawie upoważnienia wystawionego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) - (art. 18 ust. 8 ww. ustawy).

W 2023 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowali-Stępocinie odbyła 24 spotkania z osobami zgłoszonymi, w tym 2 spotkania w celu kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych. W analizowanym okresie członkowie GKRPA w Kowali-Stępocinie skierowali do Sądu Rodzinnego i Nieletnich 17 wniosków w celu zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego. Natomiast 6 osób zdecydowało się podjąć dobrowolne leczenie w poradni. Ponadto, GKRPA zaopiniowała 2 wnioski na sprzedaż napojów alkoholowych, które były zgodne z uchwałą Rady Gminy w sprawie limitu i lokalizacji tych punktów. Szczegółowe dane dotyczące działalności Komisji za ostatnie 3 lata przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Działalność GKRPA w latach 2021-2023.

Działalność GKRPA w Kowali-Stępocinie			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba spotkań z osobami zgłoszonymi	24	27	24
Liczba przeprowadzonych kontroli w punktach sprzedaży napojów alkoholowych	2	2	2
Liczba wniosków skierowanych do Sądu Rodzinnego i Nieletnich w celu zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego	12	24	17

Liczba opinii dot. wydawania

zezwoleń na sprzedaż lub	7	8	2
podawanie napojów			
alkoholowych			

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowali-Stępocinie

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023 przyjętego Uchwałą Nr XXXVIII.310.2022 Rady Gminy Kowala z dnia 25 lutego 2022 r. zrealizowano szereg działań w zakresie profilaktyki alkoholowej m.in.:

- ✓ prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin (terapeuta uzależnień, psychiatra i psycholog – 101 osób, 362 porady, w tym 27 porad rodzinnych);
- ✓ udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych: „Reaguj na przemoc”, „Postaw na Rodzinę”- 6 placówek oświatowych;
- ✓ finansowanie działań Placówki Wsparcia Dziennego w formie Świetlicy Środowiskowej z Elementami Socjoterapii "Szansa". W 2023r. pod opieką wychowawcy znajdowała się grupa 15 dzieci. Zadaniem wychowawcy była bieżąca opieka nad grupą dzieci oraz kreatywne zagospodarowanie czasu zgodnie z najlepszymi standardami wychowawczymi. W ofercie placówki znalazły się zajęcia plastyczno-manualne, zajęcia komputerowe, zajęcia w zakresie umiejętności komunikacji z innymi, zajęcia dydaktyczne, rękodzieła, nauka własna i odrabianie lekcji.

Przemoc domowa

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej przez pojęcie przemocy domowej rozumie się: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań aspołecznych, grożących patologiami, w tym przemocą domową.

W myśl art. 6. ust. 2 pkt 2-4 w/w ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej do pozostałych zadań własnych gminy należy:

- ✓ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- ✓ zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- ✓ tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Działania na rzecz osób i rodzin dotkniętych przemocą domową, mają charakter interdyscyplinarny, a więc opierają się na współpracy służb, które dysponując wiedzą, doświadczeniem, narzędziami oraz kompetencjami w danej dziedzinie łączą swoje siły, celem udzielenia kompleksowej pomocy rodzinie. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy na lata 2022 – 2024 został przyjęty

Uchwałą Rady Gminy Kowala Nr XXXVII.296.2021 z dnia 28 grudnia 2021r. Głównym zadaniem w/w Programu była realizacja działań mających na celu zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy domowej, przeciwdziałanie przemocy domowej oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy osobom dotkniętym przemocą, a także w podejmowaniu odpowiednich działań wobec osób stosujących przemoc.

W ramach w/w Programu nawiązano współpracę ze Stowarzyszeniem „Nowe Perspektywy” celem realizacji w placówkach oświatowych warsztatów z uczniami i szkoleń dla rodziców dzieci uczęszczających do przedszkola oraz szkoleń dla kadry pedagogicznej. W placówkach zostały umieszczone informacje na temat przemocy na tablicach ogłoszeń, a także wydawano materiały zakupione w ramach kampanii „Reaguj na przemoc!”. W ramach programu zorganizowano także szkolenie dla przedstawicieli służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz mieszkańców Gminy Kowala. W dniu 31.10.2023r. zorganizowany został dyżur specjalistów w związku z obchodzonym Dniem Bez Przemocy w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Zgodnie z art. 9b. ust. 1. w/w ustawy Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej.

Do zadań zespołu interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3– 5 w/w ustawy, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;

- 6) powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3 w/w ustawy oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a w/w ustawy;
- 9) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2022 r. poz. 2151, 2311, 2581 i 2600 oraz z 2023 r. poz. 289 i 535).

W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego powoływane są grupy diagnostyczno-pomocowe, które zapewniają interdyscyplinarny, kompleksowy, uwzględniający potrzeby wszystkich członków rodziny, charakter pracy. Do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy w szczególności:

- 1) dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty”, oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 2) realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;
- 3) zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność;
- 4) realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 5) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 6) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;

- 7) monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) zakończenie procedury „Niebieskie Karty”;
- 9) dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę:
 - a) uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”,
 - b) wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
- 10) informowanie przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

W latach 2021-2023 odbyło się łącznie 13 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. W analizowanym okresie grupy diagnostyczno-pomocowe spotkały się na posiedzeniach w sumie 596 razy.

Tabela 6. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej			
	2021 r.	2022 r.	2024 r.
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	5
Liczba posiedzeń grup diagnostyczno- pomocowych	167	191	238

Źródło: dane z Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Kowali-Stępocinie

Uzyskane dane wskazują, że latach 2021-2023 wzrosła liczba wszczynanych procedur Niebieska Karta. Instytucją, która najczęściej wszczyna ową procedurę jest Policja.

Tabela 7. Liczba założonych Niebieskich Kart.

Procedura Niebieska Karta			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Ogółem, w tym przez:	23	33	38
Policja	18	24	33
GOPS	4	8	5
Oświata	1	0	0
Ochrona zdrowia	0	1	0

Źródło: dane z Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Kowali-Stępocinie

Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych

Jednym z głównych założeń niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kowala jest przedstawienie problemów występujących w społeczności lokalnej oraz wskazanie kierunków ich rozwiązywania. Zdiagnozowanie problemów społecznych było możliwe między innymi poprzez przeprowadzenie badań wśród mieszkańców gminy. Badania ankietowe przeprowadzone zostały w drugiej połowie 2023 roku. Szczegółowe dane z przeprowadzonej diagnozy zostały zamieszczone w raporcie „Diagnoza lokalnych zasobów i problemów społecznych” na terenie Gminy Kowala.

Dorośli mieszkańcy gminy

W badaniu wzięły udział 132 osoby, a średnia wieku respondentów wyniosła 32 lata. Diagnoza została przeprowadzona metodą badań ilościowych. Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane z występowaniem na terenie gminy zjawiska przemocy domowej;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniami behawioralnymi:
 - uzależnieniem od hazardu,
 - zaburzeniami odżywiania.

Wyniki badań ankietowych:

Podstawowe problemy społeczne

- ✓ Mieszkańcy Gminy Kowala za najbardziej istotne problemy uznali uzależnienie od papierosów (69%) oraz uzależnienie od narkotyków i dopalaczy (64%).

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

- ✓ 26% ankietowanych deklaruje, że alkoholu spróbowało po raz pierwszy po uzyskaniu pełnoletności. 69% osób wskazało na wiek między 16 a 18 r. ż., kolejne 5% na wiek poniżej 15 lat.

- ✓ 42% badanych spożywa alkohol kilka razy w roku, a 35% kilka razy w miesiącu. 16% osób przyznało się do spożywania alkoholu raz w tygodniu a 4% kilka razy w tygodniu. 3% badanych mających za sobą inicjację alkoholową deklaruje abstynencję.
- ✓ Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 3-4 porcje (38%) oraz 5-6 porcji alkoholu (30%). 4% deklaruje abstynencję.
- ✓ 8% badanych mieszkańców Gminy Kowala uważa, że w okolicy znajduje się zbyt mała liczba punktów, w których można kupić alkohol a dla 21% ankietowanych takich miejsc jest za dużo. Jednocześnie 71% respondentów deklaruje, że na terenie Gminy jest ich odpowiednia liczba.
- ✓ 91% badanych wskazało, że nie posiada wiedzy odnośnie tego, gdzie na terenie Gminy może uzyskać pomoc osoba uzależniona od alkoholu. 9% badanych odpowiadających twierdząco wskazywało na: specjalistyczne poradnie, spotkania AA, GOPS.

Substancje uzależniające: nikotyna

- ✓ 38% respondentów zapaliło pierwszego papierosa jako osoby pełnoletnie. Kolejno, 51% mieszkańców deklaruje, że zapaliło po raz pierwszy papierosa będąc w wieku 16-18 lat, a 7% w wieku poniżej 15 r.ż. 4% badanych nigdy nie paliło papierosów.
- ✓ 18% ankietowanych mieszkańców wskazało, że nie pali wyrobów tytoniowych. Regularne palenie papierosów zadeklarowało 45% respondentów, a e-papierosy pali regularnie 8% badanych. Okazjonalne palenie wyrobów tytoniowych deklaruje 29% badanych.

Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze

- ✓ 13% z badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki lub dopalacze. 87% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu takich osób.
- ✓ Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się: marihuana i haszysz oraz dopalacze.
- ✓ 96% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne, takie jak narkotyki czy dopalacze.

Uzależnienia behawioralne

- ✓ 99% dorosłych mieszkańców Gminy Kowala, deklaruje, że nigdy nie grało w gry internetowe, gdzie można wygrać pieniądze.
- ✓ 88% ankietowanych mieszkańców Gminy Kowala jest zdania, że od grania w gry hazardowe na pieniądze można się uzależnić.
- ✓ 14% badanych dorosłych mieszkańców Gminy Kowala w sytuacjach stresowych reaguje objadaniem się. Co więcej, 20% badanych przyznaje się, że ma problemy z kontrolowaniem zachowań jedzeniowych, co jest typowe dla zachowań kompulsywnych – czyli takich, które w wielu przypadkach wymyka się spod kontroli.

Potrzeba realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień w opinii mieszkańców Gminy Kowala

- ✓ 26% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Respondenci, którzy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień zostali poproszeni o wskazanie, które z owych działań są w ich opinii najbardziej potrzebne. Badani wskazali na potrzebę prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (32%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (23%), wsparcia psychologicznego dla rodzin (21%), ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (15%) oraz wsparcia dzieci w integracji po izolacji pandemicznej (9%).
- ✓ 91% badanych mieszkańców Gminy Kowala, oceniło lokalne zasoby związane z używaniem substancji psychoaktywnych jako wystarczające.

Przemoc domowa

- ✓ 3% mieszkańców Gminy Kowala deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, a 8% nie jest pewna, ale podejrzewa, że może do tego dochodzić.

Rekomendowane działania dla dorosłych mieszkańców wynikające z przeprowadzonych badań ankietowych:

- Kontynuowanie działań i kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty

i billboardy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych.

- Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.
- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Współpraca z Policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu
- Rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także edukacja na temat negatywnych skutków ich zażywania.

- Zwrócenie większej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Sprzedawcy napojów alkoholowych

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie Gminy Kowala. Grupa badana stanowiła 11 kobiet i 5 mężczyzn. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 38 lat.

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badań ankietowych

- ✓ 87% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że nie zgadzają się z twierdzeniem, aby alkohol zawarty w piwie był mniej groźny niż ten zawarty w wódce.
- ✓ 73% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany.
- ✓ 60% badanych uważa, że osoby, które piją alkohol nie zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.
- ✓ 87% z przebadanych sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby osoby małoletnie miały łatwy dostęp do alkoholu.
- ✓ 87% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych.
- ✓ 93% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne.
- ✓ 93% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.

- ✓ 97% sprzedawców napojów alkoholowych w Gminie Kowala uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.
- ✓ 47% badanych nie zgadza się ze stwierdzeniem, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych, a 20% nie ma zdania na ten temat.
- ✓ Niemal połowa badanych (47%) uważa, że sprzedawcy nie powinni brać udziału w szkoleniach związanych z odpowiedzialną sprzedażą alkoholu.
- ✓ Sprzedawcy napojów alkoholowych w Gminie Kowala deklarują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu (80%) oraz kilka razy w roku (20%). Z kolei próby zakupu papierosów przez osoby niepełnoletnie zdarzają się najczęściej raz w tygodniu (67%) oraz raz w miesiącu (20%).
- ✓ Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być rzadkim zjawiskiem. 66% badanych stwierdziło, że zdarza się to kilka razy w miesiącu, a 7% wskazuje, że taka sytuacja nie ma miejsca.
- ✓ 80% ankietowanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie miało miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu, a 20% z badanych nie dotyczy taka sytuacja.
 - 100% sprzedawców napojów alkoholowych z Gminy Kowala deklaruje, że nigdy nie sprzedała alkoholu osobie, która budziła wątpliwości co do pełnoletności.
- ✓ W przypadku wątpliwości, co do wieku tylko 54% badanych zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek, a 33% sprzedawców robi to często.
- ✓ W ostatnim pytaniu zapytaliśmy sprzedawców czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu – wszyscy jednogłośnie stwierdzili, że do takich sytuacji nie dochodzi.

Rekomendacje wynikające z przeprowadzonych badań ankietowych:

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Kampania informacyjna może, zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.
- Zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawców z Policją.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Niewątpliwie, ważną grupą, której badanie jest pomocne w identyfikacji problemów społecznych występujących na terenie Gminy są właśnie pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej.

W badaniu wzięło udział 11 pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali-Stępocinie z czego wszyscy respondenci to kobiety.

Wyniki badań ankietowych

- ✓ Najistotniejszymi zdaniami pracowników OPS problemami w środowisku lokalnym są uzależnienie od alkoholu (82%), przemoc domowa (82%), bezrobocie (82%), niepełnosprawność (82%), zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży (82%), problemy opiekuńczo-wychowawcze (82%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (82%).
- ✓ 82% respondentów odpowiedziało, że zgadza się z tym w pełni, że pomoc społeczna pomaga w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.
- ✓ 36% badanych wskazała, że odczuwa symptomy wypalenia zawodowego. Mogą oni wymagać wsparcia ze strony psychoterapeuty.
- ✓ Jak wynika z przeprowadzonych badań 100% respondentów zdecydowanie lub częściowo zgadza się, że władze gminy są dobrze poinformowane o potrzebach pomocy społecznej. 100% badanych uważa, że władze gminy wychodzą naprzeciw zgłaszanym przez OPS problemom.
- ✓ 91% uważa, że większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w gminie zaspokajana. Przeciwnego zdania jest 9% respondentów. Może z tego wynikać, że podejmowane działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych są w niektórych obszarach niedostateczne.
- ✓ 100% pracowników OPS dostrzegają potrzebę prowadzenia działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Respondenci wskazywali najczęściej na potrzebę udzielania wsparcia psychologicznego dla rodzin (65%), organizacji otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (12%) oraz warsztatów profilaktycznych dla uczniów (12%).

Dzieci i młodzież szkolna

W badaniu wzięło udział 166 uczniów ze szkół podstawowych w Gminie Kowala. Podstawowym celem przeprowadzonych badań była:

- analiza postaw i przekonań wobec alkoholu;
- analiza postaw i przekonań wobec wyrobów papierosowych;
- analiza postaw i przekonań wobec narkotyków;
- diagnoza uzależnień behawioralnych;
- rozpoznanie nasilenia zjawiska przemocy rówieśniczej oraz przemocy domowej
- analiza form spędzania czasu wolnego.

Wyniki badań ankietowych

Relacje z rodzicami, nauczycielami oraz rówieśnikami

- ✓ Uczniowie w Gminie Kowala deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 4-6: łącznie 96%; SP 7-8: łącznie 90%.
- ✓ Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie z Gminy Kowala mają w większości bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami: SP 4-6: łącznie 76%; SP 7-8 łącznie 57%.
- ✓ Uczniowie z Gminy Kowala relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze - SP 4-6: łącznie 90%; SP 7-8: łącznie 90%.

Substancje psychoaktywne: Alkohol

- ✓ 14% uczniów klas 4-6 oraz 48% uczniów klas 7-8 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol. Uczniowie wskazywali najczęściej na imprezy i dyskoteki (SP 4-6: 40%, SP 7-8: 14%) oraz podczas spędzania czasu na świeżym powietrzu (SP 4-6: 20%, SP 7-8: 46%).
- ✓ Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol, respondenci wskazywali najczęściej na chęć zaimponowania innym (SP 4-6: 31%, SP 7-8: 45%), dla towarzystwa (SP 4-6: 10%, SP 7-8: 12%) oraz, co niepokojące, aby zapomnieć o kłopotach (SP 4-6: 8%, SP 7-8: 16%).
- ✓ Inicjację alkoholową ma za sobą 4% uczniów SP 4-6 oraz 17% uczniów SP 7-8.
- ✓ Uczniowie szkół podstawowych Gminy Kowala deklarujący spożywanie alkoholu najczęściej sięgają po piwo (SP 4-6: 5%, SP 7-8: 17%).
- ✓ Większa część (SP 4-6: 61%; SP 7-8: 55%) ankietowanych uczniów ma świadomość spożywania alkoholu i stwierdza, iż każdy może uzależnić się od jego spożywania.

Jednakże, nie można bagatelizować faktu, iż część uczniów zgodziła się ze stwierdzeniem, iż piwo nie jest alkoholem (SP 4-6: 12%; SP 7-8: 19%). Co oznacza, że spora część badanych uczniów nie jest świadoma wpływu alkoholu na zdrowie i samopoczucie człowieka.

- ✓ 9% uczniów SP 4-6 oraz 23% uczniów SP 7-8 – odpowiedziało, iż zna miejsca w swojej okolicy, gdzie osoba niepełnoletnia może bez problemu kupić alkohol.

Substancje uzależniające: Papierosy

- ✓ 21% młodszych i 64% starszych uczniów wskazało, że osoby w ich wieku palą papierosy. 46% uczniów klas 4-6 oraz 12% uczniów klas 7-8 odpowiedziało, że ich rówieśnicy nie palą wyrobów tytoniowych.
- ✓ Inicjację nikotynową ma za sobą 6% uczniów klas 4-6 oraz 24% uczniów klas 7-8, z czego 1% uczniów młodszych i 14% starszych deklaruje, że spróbowali palenia tylko raz.
- ✓ Najczęściej wskazywanymi powodami palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego (SP 4-6: 67%; SP 7-8: 31%).

Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze

- ✓ 7% uczniów klas 4-6 oraz 16% uczniów klas 7-8 wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami. Jednocześnie, nie pojawiły się deklaracje uczniów Gminy Kowala, w których przyznaliby oni, że przyjmowali substancje psychoaktywne, takie jak narkotyki i dopalacze.
- ✓ Uczniowie w większości nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby łatwe/trudne (SP 4-6: 79%; SP 7-8: 60%). Jednakże, 21% uczniów klas 7-8 twierdzi, że byłoby to łatwe, a 14% uczniów klas 4-6 oraz 19% uczniów klas 7-8 zaznaczyło, że byłoby to trudne.
- ✓ Większość badanych nie zna w swojej miejscowości miejsc, w których można kupić narkotyki lub dopalacze (SP 4-6: 88%, SP 7-8: 73%), aczkolwiek pojawiły się odpowiedzi uczniów wskazujące, gdzie można nabyć te substancje.

Uzależnienia behawioralne

- ✓ Uczniowie szkół podstawowych Gminy Kowala najczęściej spędzają przed komputerem do 4 godzin dziennie (SP 4-6: 28%; SP 7-8: 29%) oraz co niepokojące nawet powyżej 6 godzin dziennie (SP 4-6: 7%; SP 7-8: 7%).
- ✓ W przypadku korzystania ze smartfonu młodsi uczniowie deklarują najczęściej czas pomiędzy 2, a 3 godziny dziennie (SP 4-6: 49%; SP 7-8: 38%). Niepokojące są deklaracje 27% starszych uczniów mówiące o korzystaniu ze smartfonu powyżej 5 godzin dziennie.
- ✓ Optymistyczne są wskazania 25% uczniów klas 4-6 oraz 37% uczniów klas 7-8 mówiące, że nie grają w gry komputerowe. Natomiast, warto zwrócić uwagę, że najwięcej czasu na gry komputerowe poświęcają uczniowie młodszych klas.
- ✓ Jeżeli chodzi o powody korzystania z telefonu komórkowego na pierwszym miejscu znajdują się: słuchanie muzyki (SP 4-6: 30%), portale społecznościowe (SP 7-8: 28%) oraz oglądanie tzw. memów (SP 4-6: 14%; SP 7-8: 15%).
- ✓ Łącznie 81% uczniów klas 4-6 oraz 65% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, spora część uczniów, szczególnie starszych przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 14%; SP 7-8 – 21%). Jednocześnie 5% uczniów klas 4-6 oraz 14% klas 7-8 stwierdziło, że korzystanie z Internetu jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby bardzo negatywnie.
- ✓ 19% uczniów SP 4-6 oraz 40% uczniów klas SP 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 4-6 - 25%; SP 7-8- 33%) oraz często ich prywatna wiadomość była udostępniana innej osobie (SP 4-6 -16%; SP 7-8 - 33%).
- ✓ Uczniowie z Gminy Kowala w sporej większości (SP 4-6: 77%, SP 7-8: 68%) nie mają doświadczenia z hazardowymi grami na pieniądze. Jednakże, 23% uczniów SP 4-6 oraz 32% uczniów starszych miało do czynienia z taką formą hazardu.

Napoje energetyczne

- ✓ 18% uczniów klas SP 4-6 oraz 33% uczniów klas SP 7-8 jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 18% uczniów z młodszej grupy oraz 55% uczniów starszych deklaruje, że pije napoje energetyczne.

- ✓ Uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu. Pojawiały się również odpowiedzi uczniów, mówiące o picu tych napojów codziennie.

Doświadczenie przemocy

- ✓ Spora część uczniów deklaruje, że nie są ofiarami przemocy doświadczanej ze strony innych uczniów (50% 4-6 SP; 64% 7-8 SP). Niepokojące, wydają się dane, że jest grupa uczniów, która przyznaje, że codziennie doświadcza w szkole przemocy (5% 4-6 SP; 7% 7-8 SP). Należy również zwrócić uwagę na fakt, że we wszystkich badanych grupach uczniów pojawiły się deklaracje mówiące o doświadczaniu przemocy w szkole: kilka razy w tygodniu, kilka razy w miesiącu i roku.
- ✓ Wyniki wskazują, że uczniowie zarówno klas młodszych jak i starszych częściej padają ofiarą przemocy fizycznej w szkole.
- ✓ Uczniowie Szkół Gminy Kowala wskazują, iż w ich środowisku dochodzi do agresji słownej (SP 4-6: 15%; SP 7-8: 16%).
- ✓ Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów Gminy Kowala (SP 4-6: 10%; SP 7-8: 12%).

Rekomendacje wynikające z przeprowadzonych badań ankietowych:

- Prowadzenie oddziaływań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży przy wykorzystaniu procesu uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.
- Prowadzenie działań profilaktycznych skierowanych na zażywanie substancji psychoaktywnych. W przypadku profilaktyki antynarkotykowej bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami

psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.

- Wspieranie wszelkich inicjatyw rozwijających różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych.
- Zaznajomienie uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Zwrócenie szczególnej uwagi na problem przemocy rówieśniczej. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Należy ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów.

Nauczyciele szkół podstawowych

O wyrażenie swojego zdania dotyczącego zachowań ryzykowanych podejmowanych przez dzieci i młodzież, poprosiliśmy nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Kowala. Nauczyciele są niejako „osobami pierwszego kontaktu” w środowisku szkolnym, które mogą zainterweniować i pomóc swoim podopiecznym w trudnych sytuacjach.

W badaniu wzięły udział 34 osoby – nauczyciele, wychowawcy i specjaliści tacy jak pedagog specjalny, psycholog, pedagog.

Wyniki badań ankietowych

- ✓ Według ankietowanych nauczycieli najistotniejszymi problemami występującymi w ich szkole są: uzależnienie od Internetu (67%), cyberprzemoc (59%) oraz hejt (59%).
- ✓ Nauczyciele jednogłośnie przyznali, że w ich środowisku szkolnym nie miały miejsca incydenty związane ze spożywaniem przez uczniów alkoholu, a także nie miały miejsca incydenty związane z przyjmowaniem narkotyków lub dopalaczy. Z kolei 65% badanych potwierdza, że w ich środowisku szkolnym dochodziło do incydentów związanych z cyberprzemocą.
- ✓ 100% pedagogów szkół w Gminie Kowala wskazuje, że ich zdaniem uczniowie są świadomi szkodliwości alkoholu. Również 100% nauczycieli uważa, iż uczniowie są świadomi szkodliwości narkotyków i dopalaczy. 100% ankietowanej grupy stwierdziło, że ich podopieczni nie mają dostępu do środków psychoaktywnych na terenie szkoły.
- ✓ 94% badanych pedagogów szkół podstawowych z Gminy Kowala deklaruje, że uczniowie mają pozytywny stosunek do obowiązku szkolnego. 100% nauczycieli ocenia relacje między uczniami jako przyjazne i pozytywne. Jednocześnie 97% nauczycieli określa, że uczniowie starają się, aby nikt z ich rówieśników nie pozostawał na uboczu oraz w sytuacji, kiedy jakiś uczeń w klasie ma kłopot starają się mu pomóc.
- ✓ Zdaniem 100% ankietowanych nauczycieli uczniowie angażują się w życie szkoły.
- ✓ Łącznie 94% respondentów wskazało, że uczniowie uczęszczają na zajęcia pozalekcyjne dzięki którym rozwijają swoje zainteresowania i pasje.
- ✓ Wszyscy nauczyciele szkół podstawowych Gminy Kowala deklarują, że zawsze reagują w sytuacji, kiedy widzą przemoc rówieśniczą oraz kiedy uczeń sięga po środki psychoaktywne.

- ✓ Badani pedagodzy szkół Gminy Kowala współpracę z rodzicami w zakresie problematyki uzależnień oraz problematyki przemocy oceniają: 21% bardzo dobrze, 47% dobrze, 26% nie ma zdania a 6% raczej źle.
- ✓ Zdaniem badanych rodzice najczęściej borykają się z następującymi problemami wychowawczymi: brak chęci do nauki (100%), nadużywanie telefonu i Internetu (97%), lęki i depresje (38%) oraz agresja (15%).
- ✓ Pedagodzy szkół Gminy Kowala oceniali kwestię oczekiwań rodziców względem pomocy od szkoły – 59% oczekuje jej ze strony szkoły, a 38% zwraca się po pomoc.

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia.

Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte, a mieszkańcy zostaną zaktywizowani do samodzielnego i konstruktywnego rozwiązywania pojawiających się problemów. Osiągnięcie prognozowanych zmian będzie możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej. Na podstawie dostępnych danych prognozuje się następujący rozwój sytuacji społecznej w Gminie Kowala:

- zwiększanie grupy osób powyżej sześćdziesiątego roku życia, osób z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorych, co będzie miało wpływ na politykę w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej;
- bardziej efektywny udział seniorów i osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym;
- usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej;
- zwiększenie szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci i młodzieży, zwłaszcza tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- potrzebę utworzenia miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia;
- dalsze pogłębianie się problemów w środowisku dzieci i młodzieży- pojawianie się nowych zagrożeń;
- utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych, a także specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej;
- utrzymywanie się występowania zjawiska przemocy domowej i potrzebę jego minimalizacji;
- zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie zjawiska przemocy domowej;
- utrzymywanie się potrzeby niesienia pomocy osobom długotrwale pozostającym bez pracy oraz osobom z wyuczoną bezradnością;
- wzrost kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie;
- rozszerzenie działań w formie pracy socjalnej i kontraktów socjalnych;
- zapewnienie pomocy i wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- podniesienie poziomu profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom, a także zapewnienie pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- aktywizację społeczności lokalnych i rozwój ekonomii społecznej;
- zapewnienie warunków do aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez atrakcyjną ofertę kulturalną, oświatową, rozrywkową.

Analiza SWOT

Analiza SWOT należy do grupy metod zintegrowanych, czyli badających zarówno samą jednostkę, jak również jej otoczenie. Akronim pochodzi od angielskich wyrazów:

- strengths („S” – siły, atuty, mocne strony),
- weaknesses („W” – słabości, słabe strony),
- opportunities („O” – szanse, okazje, korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym),
- threats („T” – zagrożenia, niekorzystne zjawiska zewnętrzne).

		Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Czynniki wewnętrzne		S Mocne strony	W Słabe strony
Czynniki zewnętrzne		O Szanse	T Zagrożenia

Analiza SWOT została oparta na informacjach zawartych w kompleksowej diagnozie sytuacji społecznej w gminie. Stanowi ona podstawę do identyfikacji i określenia kierunków działań. Analizę SWOT dla Gminy Kowala przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• korzystne położenie komunikacyjne, • stopniowy wzrost liczby mieszkańców gminy, • dobre rozpoznanie przez władze i instytucje lokalne istniejących problemów społecznych w gminie,	• ujemny przyrost naturalny, • brak miejsc opieki dla dzieci do 3 roku życia, • brak świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych.

• współpraca instytucji oświatowych, kulturalnych oraz stowarzyszeń z instytucjami samorządu gminnego, • realizacja programów osłonowych, • asystentura rodzinna, • realizacja usług opiekuńczych, • malejąca liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne, • aktywność organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy, • regularna organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych, • dobry dostęp do edukacji podstawowej, opieki przedszkolnej, • aktywna działalność Gminnej Biblioteki Publicznej, • wykwalifikowani pracownicy GOPS, członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz GKRPA, stale podnoszący swoje kwalifikacje, • funkcjonowanie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego na terenie gminy wraz z dostępnością terapeuty uzależnień, psychiatry i psychologa, • funkcjonowanie świetlicy środowiskowej, • zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy, • modernizacja bazy oświatowej,	• ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, • brak mieszkań treningowych i wspomaganych, • postawa obojętności części społeczności lokalnej wobec negatywnych zjawisk społecznych, • wzrost liczby wszczynanych procedur „Niebieska Karta”, • wzrastająca liczba rodzin wymagających wsparcia z grupy szczególnego ryzyka oraz dzieci wymagających pomocy psychologiczno – pedagogicznej, • niska stopa życiowa części mieszkańców, • niska atrakcyjność ofert pracy, w szczególności skierowanych do ludzi młodych, • brak inicjatywy do podjęcia leczenia ze strony osób uzależnionych, • duży udział osób borykających się z problemem ubóstwa, niepełnosprawności bezrobocia wśród beneficjentów GOPS, • problem picia alkoholu oraz zażywania innych środków psychoaktywnych, a także palenia papierosów wśród dzieci i młodzieży, • problem uzależnień behawioralnych wśród dzieci i młodzieży,
---	---

• otwartość samorządu gminnego na współpracę ze środowiskiem lokalnym, • korzystna atmosfera wychowawcza oraz środowisko szkolne, • odpowiedzialna postawa sprzedawców napojów alkoholowych wobec zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.	• postawy wobec picia alkoholu wśród dorosłych mieszkańców o wysokim stopniu ryzyka.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych i zagrożeń społecznych, • możliwość korzystania z programów z zakresu pomocy społecznej współfinansowanych ze środków rządowych i unijnych, • wzrost znaczenia organizacji pozarządowych w sektorze pomocy społecznej, • rozwój współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą, • samoorganizacja i wzrost aktywności sektora pozarządowego w aplikowaniu o środki zewnętrzne, • rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym, • edukacja kulturalna prowadzona wśród dzieci i młodzieży przez instytucje kultury,	• wykluczenie społeczne osób starszych i z niepełnosprawnościami, • rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne wynikające ze starzenia się społeczeństwa i wzrostu liczby osób z niepełnosprawnościami i wymagających opieki, • trudności w znalezieniu zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnościami, • zagrożenia funkcjonowania rodziny w związku z problemem uzależnień, bezrobocia, długotrwałego ubóstwa i przemocy, • wielopropblemowość w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, pojawianie się nowych dotąd nieidentyfikowanych problemów, • niekorzystne wzorce zachowań (agresja, przemoc, uzależnienia) płynące z nowoczesnych mediów, • wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci

• zwiększający się poziom świadomości społecznej na temat starzenia się i zdrowego trybu życia, • postępujący rozwój nowych koncepcji walki z problemami społecznymi i metodami funkcjonowania instytucji pomocy społecznej, • wzrost wysokości płacy minimalnej, • szansa zasilenia budżetów NGO ze środków zewnętrznych.	• i młodzieży oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień, • obniżający się wiek inicjacji alkoholowej i narkotykowej, • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych, • występowanie zjawiska wyuczonej bezradności i uzależnienia od pomocy społecznej, • ograniczenia prawne oraz brak stabilności przepisów, trudności w ich interpretacji, • postępujące zjawisko przemocy szkolnej i agresji, a także autoagresji wśród dzieci i młodzieży, • delegowanie coraz większej ilości zadań władzom lokalnym w nieproporcjonalnej wielkości, w stosunku do wysokości przekazywanych środków finansowych.
---	--

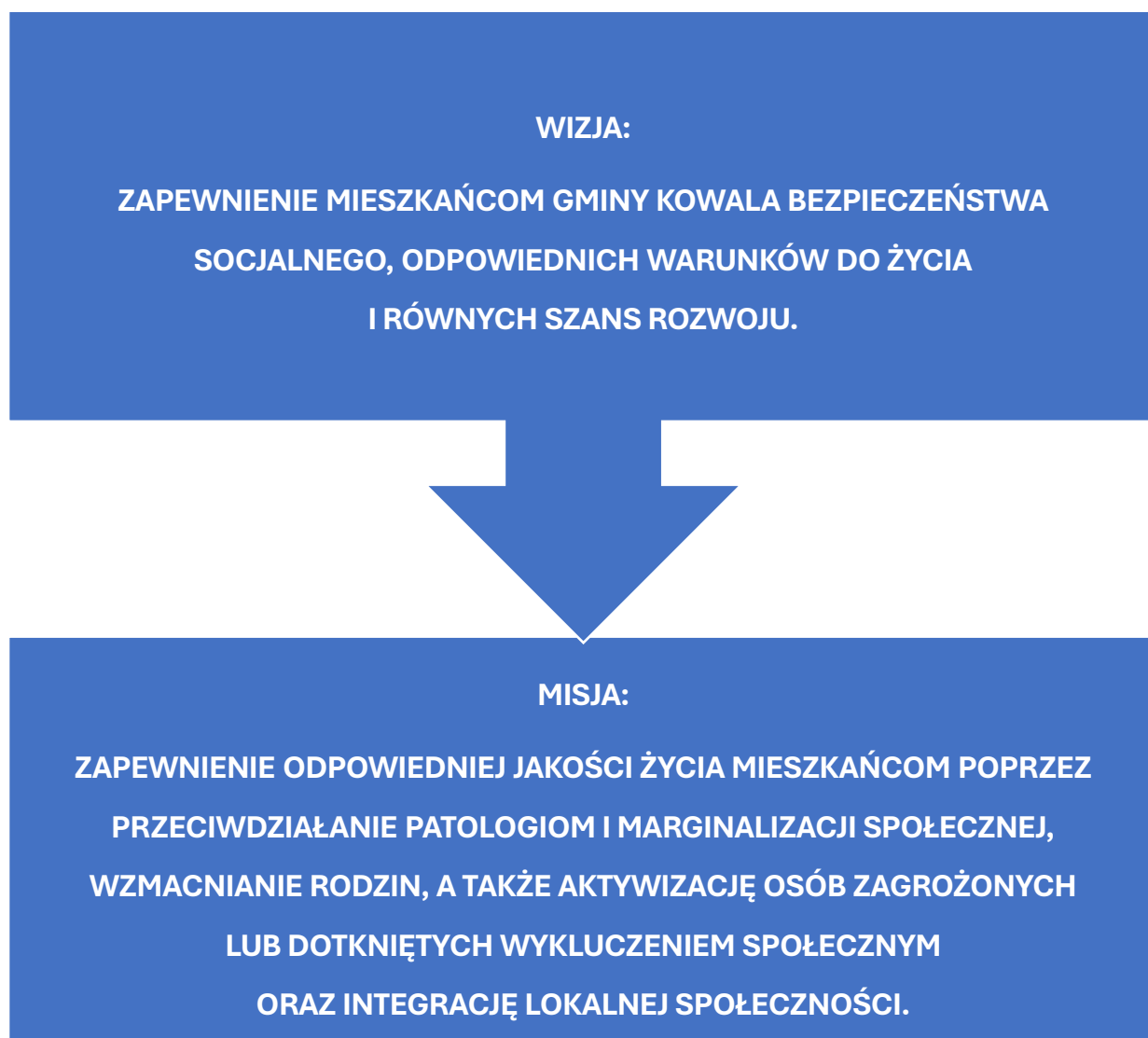
Wizja i misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Adresatem Strategii jest ogół społeczności lokalnej. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego, analiza danych wynikających ze specyfiki gminy. Zebrany materiał źródłowy oraz wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala pozwoliły wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych w gminie. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2025-2028, co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań.

W Strategii wyróżniono:

- wizję- jest pożądanym obrazem przyszłości, który osoby biorące udział w procesie decyzyjnym pragną wykreować
- misję- stanowi cel nadrzędny przy planowaniu działań rozwojowych w gminie;
- cele strategiczne- wskazują najważniejsze obszary, których wsparcie jest niezbędne dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie;
- cele operacyjne- są celami szczegółowymi dla celów strategicznych, zawierają propozycje kierunków działań niezbędnych do osiągnięcia poszczególnych celów operacyjnych.

Rysunek 2. Wizja i misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala.



Cele i kierunki działań

Wprowadzanie zmian społecznych na terenie gminy poprzez realizację celów strategicznych i operacyjnych, zaowocuje ograniczeniem skutków rozpoznanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społecznego w gminie oraz poprawą jakości życia mieszkańców.

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025-2028 opierać będzie na realizacji czterech celów strategicznych.

Tabela 9. Opis celów strategicznych i operacyjnych.

I CEL STRATEGICZNY: WZMACNIANIE POTENCJAŁU RODZIN ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ.	
I CEL OPERACYJNY: Wzmacnianie roli i funkcji rodziny ze szczególnym uwzględnieniem rodzin przejawiających trudności opiekuńczo- wychowawcze.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną m.in. wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, pikników rodzinnych, spektakli, wycieczek i innych działań mających na celu integrację rodzin;	• liczba zorganizowanych działań mających na celu integrację rodzin oraz liczba ich uczestników
2. Systematyczna współpraca Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz rozwijania współpracy z rodzicami;	• liczba wymienionych informacji
3. Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów;	• liczba rozpowszechnionych informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów
4. Udzielanie pomocy prawnej, psychologicznej, terapeutycznej, rehabilitacyjnej oraz innych form wsparcia rodzinom będącym w kryzysie;	• liczba rodzin korzystających z bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego
5. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników GOPS-u, placówek oświatowych, asystenta rodziny, prowadzenie warsztatów	• liczba szkoleń i warsztatów dla rodziców podnoszących ich kompetencje rodzicielskie • liczba osób biorących udział w szkoleniach z zakresu kompetencji rodzicielskich

z zakresu kompetencji rodzicielskich;	
6. Zapewnienie rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej wsparcia rzeczowego oraz finansowego, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;	• liczba rodzin objętych pomocą materialną i niematerialną • liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych • liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa
7. Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;	• liczba rodzin objętych pomocą pracowników socjalnych (tzw. praca socjalna)
8. Powoływanie rodzin wspierających;	• liczba osób objętych pomocą rodziny wspierającej
9. Budowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin poprzez rozwój asystentury rodzinnej;	• liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
10. Organizowanie spotkań środowiskowych mających na celu propagowanie pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny;	• liczba zorganizowanych spotkań oraz liczba uczestników
11. Dążenie do reintegracji rodzin, z których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz odbudowywania odpowiedniego środowiska wychowawczego pozwalającego na powrót dzieci do rodziny naturalnej;	• liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
12. Organizowanie i wdrażanie programów socjoterapii oraz dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych;	• liczba dzieci korzystających z programów socjoterapii
13. Organizowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych;	• liczba dzieci z rodzin dysfunkcyjnych biorących udział w alternatywnych formach spędzania wolnego czasu
14. Organizowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze wspierania rodziny.	• liczba osób pracujących w obszarze wspierania rodziny objętych szkoleniami

Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA.

Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, Kościół.

Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

II CEL OPERACYJNY:

Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju oraz wysokiej jakości kształcenia.

Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez współpracę z placówkami oświatowymi;	• liczba rodzin i dzieci objętych monitorowaniem
2. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży działających w formie w formie opiekuńczej (np. koła zainteresowań, świetlice, kluby, ogniska wychowawcze), specjalistycznej lub pracy podwórkowej;	• liczba dzieci korzystających z zajęć organizowanych w placówce wsparcia dziennego
3. Rozszerzanie oferty i infrastruktury aktywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym w obszarze kultury, sportu i rekreacji (m.in. poprzez organizację konkursów, zawodów i imprez międzyszkolnych aktywizujących dzieci i młodzież);	• liczba klubów i stowarzyszeń sportowych • liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych • liczba działań aktywizujących dzieci i młodzież w szczególności w zakresie rekreacji i sportu
4. Realizacja kampanii profilaktycznych oraz systematycznych zajęć profilaktycznych dla młodzieży w aspekcie przeciwdziałania uzależnieniom od substancji, uzależnieniom behawioralnym oraz promujących zdrowy styl życia; kontynuacja realizowanych rekomendowanych programów profilaktycznych w szkołach;	• liczba programów profilaktycznych z zakresu uzależnienia od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz promujących zdrowy styl życia

5. Podnoszenie jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i pedagogów szkolnych oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt;	• liczba obiektów szkolnych wyposażonych w nowy sprzęt i narzędzia edukacyjne • liczba nauczycieli podnoszących swoje kompetencje
6. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz tworzenie warunków do ich samorealizacji, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy;	• liczba prowadzonych zajęć pozalekcyjnych oraz liczba dzieci biorących w nich udział
7. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych;	• liczba dzieci i młodzieży otrzymujących stypendia i zasiłki szkolne
8. Prowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży na temat agresji, konfliktów i przemocy rówieśniczej;	• liczba przeprowadzonych warsztatów dla dzieci i młodzieży z zakresu wzmacniania umiejętności społecznych
9. Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa;	• liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych
10. Zwiększenie dostępności kształcenia dla uczniów z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez prowadzenie nauczania indywidualnego, edukację włączającą oraz likwidowanie barier architektonicznych.	• liczba dzieci objętych nauczaniem indywidualnym • liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na terenie placówek oświatowych
Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA, placówki oświatowe, Gminna Biblioteka Publiczna, Świetlica Środowiskowa Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, Kościół.	

Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

III CEL OPERACYJNY:

Dalszy rozwój systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Pomoc rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”;	• liczba założonych Niebieskich Kart • liczba osób doznających przemocy domowej • liczba osób stosujących przemoc domową
2. Prowadzenie działań informacyjnych poprzez rozprowadzanie plakatów, broszur, ulotek na temat praw osób doświadczających przemocy, form przeciwdziałania przemocy oraz o podmiotach i miejscach świadczących pomoc osobom doznającym przemocy domowej;	• liczba rozpowszechnionych informacji na temat działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej
3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym i stosującym przemoc, w postaci konsultacji w zakresie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego;	• liczba udzielonych konsultacji oraz liczba osób, którym ich udzielono • liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej
4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia;	• liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia
5. Kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych;	• liczba osób skierowanych do udziału w programie
6. Współpraca z innymi podmiotami działającymi na terenie powiatu mająca na celu realizację działań zmierzających do ograniczenia zjawiska przemocy domowej;	• liczba podmiotów współpracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej
7. Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy domowej oraz procedury „Niebieskie Karty”;	• liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych

8. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem poprzez: organizację akcji lokalnych lub przyłączenie się do ogólnokrajowych kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej;	liczba akcji społecznych/ kampanii na temat przeciwdziałania przemocy domowej
9. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej;	liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie np. poprzez weryfikację sprawozdawczości z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej
10. Organizowanie i finansowanie grup wsparcia dla osób doznających przemocy.	liczba grup wsparcia dla osób doznających przemocy
Jednostka realizująca: Gmina Kowala – Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA, ZI. Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, sądy i prokuratura. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	
II CEL STRATEGICZNY: ZAPOBIEGANIE MARGINALIZACJI SPOŁECZNEJ SPOWODOWANEJ UBÓSTWEM, UZALEŻNIENIAMI ORAZ BEZROBOCIEM.	
I CEL OPERACYJNY: Udzielanie pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zmagającym się z problemem ubóstwa.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Pomoc finansowa i rzeczowa oraz poradnictwo specjalistyczne dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej;	liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa oraz formy ich wsparcia
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami ubogimi, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych;	liczba kontraktów socjalnych zawartych z osobami korzystającymi z pomocy społecznej z powodu ubóstwa

3. Organizacja działań mających na celu wspieranie kompetencji mieszkańców w zakresie zaradności, samodzielności oraz gospodarowania posiadanymi zasobami;	• liczba osób objętych działaniami
4. Realizowanie programów służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci z rodzin ubogich (organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole, zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne, wypoczynku w czasie ferii letnich i zimowych);	• liczba dzieci z rodzin o niskich dochodach, którym zorganizowano wypoczynek w czasie ferii letnich i zimowych • liczba dzieci z rodzin o niskich dochodach, które dożywiano w trakcie nauki w szkole
5. Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze;	• liczba osób, które otrzymały lokal socjalny
6. Udzielanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów;	• liczba świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów
7. Rozwój współpracy z podmiotami trzeciego sektora, działającymi na rzecz osób ubogich i bezdomnych;	• liczba współpracujących organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych na rzecz osób ubogich i bezdomnych
8. Promowanie idei samopomocy i wolontariatu sąsiedzkiego;	• liczba działań promujących
9. Organizowanie i wspieranie akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich i bezdomnych;	• liczba wydarzeń charytatywnych
10. Podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością – prowadzenie pracy socjalnej, udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego, w razie potrzeby opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz zapewnienie schronienia;	• liczba osób bezdomnych korzystających ze schronienia interwencyjnego • liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności • liczba osób bezdomnych, którym udało się wyjść z bezdomności

11. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.	liczba działań monitorujących bezpieczeństwo socjalne mieszkańców
Jednostka realizująca: Gmina Kowala- Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA. Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, Kościół. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	
II CEL OPERACYJNY: Wspieranie zatrudnienia oraz rozwój form pomocy na rzecz osób bezrobotnych.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego;	- liczba osób korzystających z form przeciwdziałania bezrobociu realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy - liczba bezrobotnych skierowanych do prac społecznie użytecznych - liczba bezrobotnych skierowanych do robót publicznych - liczba bezrobotnych odbywających staż
2. Propagowanie idei przedsiębiorczości i ekonomii społecznej, w tym aktywne wsparcie osób zamierzających rozpocząć działalności gospodarczą lub założyć spółdzielnię socjalną;	liczba założonych podmiotów gospodarczych z siedzibą na terenie gminy
3. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny;	liczba kontraktów socjalnych zawartych z osobami bezrobotnymi
4. Zapewnienie świadczeń dla osób i rodzin, u których głównym problemem jest bezrobocie;	liczba osób dotkniętych problemem bezrobocia objętych pomocą materialną i niematerialną
5. Opracowanie i wdrażanie projektów oraz programów ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wśród osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo;	liczba programów/ projektów skierowanych do osób bezrobotnych

6. Podejmowanie działań w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy, m.in. promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów, przygotowywanie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów;	• liczba podjętych działań
7. Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych;	• liczba i nakład materiałów informacyjnych • liczba upowszechnionych informacji
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych.	• liczba działań podjętych wspólnie z partnerami społecznymi, w tym NGO
Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS. Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, PUP. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	
III CEL OPERACYJNY: Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji oraz uzależnień behawioralnych.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Działania profilaktyczne, skierowane do dzieci i młodzieży mające zarówno charakter edukacyjny jak i spędzania wolnego czasu;	• liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz liczba osób biorących w nich udział
2. Upowszechnianie wiedzy o uzależnieniach oraz promowanie zdrowego stylu życia;	• liczba realizowanych programów profilaktyki zdrowotnej oraz liczba ich uczestników
3. Kontynuowanie prowadzenia Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin;	• liczba udzielonych porad dla osób uzależnionych oraz ich rodzin
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych prowadzących działania z zakresu profilaktyki uzależnień;	• liczba podmiotów, którym udzielono wsparcia

5. Współpraca z innymi podmiotami na rzecz prowadzenia działań edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych;	• liczba podmiotów, z którymi współpracuje samorząd w zakresie profilaktyki uzależnień
6. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom z problemem uzależnienia po przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych;	• liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna
7. Wspieranie placówek leczniczych dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków. Współpraca z grupami samopomocowymi AA, Al-anon;	• liczba grup wspierających osoby uzależnione i współuzależnione na terenie gminy
8. Upowszechnianie informacji o możliwościach i formach wsparcia oraz instytucjach udzielających pomocy osobom dotkniętym uzależnieniami;	• liczba rozpowszechnionych informacji
9. Monitorowanie i diagnozowanie problematyki alkoholowej i narkotykowej na terenie gminy oraz pojawiania się nowych rodzajów uzależnień;	• liczba podjętych działań mających na celu monitorowanie i diagnozowanie problemów uzależnień
10. Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych mających na celu ograniczenie dostępności do napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu ich sprzedaży osobom poniżej 18 roku życia;	• liczba działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych
11. Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień.	• liczba rodziców biorących udział w warsztatach profilaktycznych
Jednostka realizująca: Gmina Kowala – Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA. Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, Kościół, Gminna Biblioteka Publiczna, Świetlica Środowiskowa. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	

III CEL STRATEGICZNY: ROZWÓJ SYSTEMU WSPARCIA ZAPEWNIAJĄCEGO ZASPOKAJANIE POTRZEB OSÓB STARSZYCH, Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I DOTKNIĘTYCH DŁUGOTRWAŁĄ CHOROBA.	
I CEL OPERACYJNY: Skuteczny system opieki nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami oraz dotkniętymi długotrwałą chorobą.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Inicjowanie działań mających na celu dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;	• liczba obiektów infrastruktury gminnej (w tym nowo powstałych) dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i seniorów
2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz osób starszych, przewlekle chorych, z niepełnosprawnościami oraz wspieranie ich działalności;	• liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi
3. Organizowanie wolontariatu na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnością i osób przewlekle chorych;	• liczba osób w wieku senioralnym, przewlekle chorych, z niepełnosprawnościami objętych wolontariatem
4. Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych dla osób w wieku senioralnym, przewlekle chorych, z niepełnosprawnościami;	• liczba programów osłonowych skierowanych do osób w wieku senioralnym, przewlekle chorych, z niepełnosprawnościami
5. Kierowanie osób z niepełnosprawnością z terenu gminy do środowiskowych domów samopomocy i organizacja oraz zabezpieczenie kosztów na pokrycie dowozu tych osób;	• liczba osób z niepełnosprawnością skierowanych do środowiskowych domów samopomocy
6. Rozwijanie usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz zleconą przez lekarza pielęgnację, a także w miarę możliwości	• liczba osób objętych usługami opiekuńczymi • liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych

zapewnienie kontaktów z otoczeniem;	
7. Organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi;	• liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi; • liczba zrealizowanych godzin specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
8. Kierowanie i ponoszenie odpłatności za pobyt w Domach Pomocy Społecznej;	• liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej
9. Organizacja i finansowanie programów szkoleniowo-doradczych, którym celem jest aktywizacja zawodowa osób starszych, z niepełnosprawnościami;	• liczba osób z niepełnosprawnościami oraz emerytów biorących udział w programach mających na celu aktywizację zawodową
10. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami, m.in. przy: likwidacji barier, poszerzeniu oferty rehabilitacyjnej i dostępności sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia;	• liczba miejsc pracy na terenie gminy dla osób z niepełnosprawnościami
11. Udzielanie ustawowej pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością, osobom przewlekle chorym i osobom starszym;	• liczba osób objętych ustawową pomocą materialną, w tym z uwagi na niepełnosprawność i długotrwałą chorobę
12. Rozwój kompetencji zawodowych pracowników zajmujących się obsługą i wsparciem osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz seniorów, w tym pracowników Urzędu Gminy	• liczba osób biorących udział w warsztatach, szkoleniach wzmacniających kompetencje zawodowe

oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali-Stępocinie	
Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS. Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PFRON, PCPR, służba zdrowia, PUP. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	
II CEL OPERACYJNY: Zapobieganie wykluczeniu społecznemu i aktywizacja społeczne osób z niepełnosprawnościami, starszych i długotrwale chorych.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów, osób z niepełnosprawnością oraz dotkniętych długotrwałą chorobą;	• liczba seniorów, osób przewlekle chorych oraz osób z niepełnosprawnością uczestniczących w zajęciach
2. Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej, osoby przewlekle chorej i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej;	• liczba podjętych działań promujących w społeczności lokalnej pozytywny wizerunek osoby starszej, osoby przewlekle chorej i osoby z niepełnosprawnością
3. Rozwój oferty na rzecz wsparcia seniorów m.in. organizacja miejsc zrzeszania się seniorów, wspieranie działającego na terenie gminy Klubu Seniora;	• liczba uczestników klubu seniora; • liczba klubów seniora
4. Tworzenie warunków do integracji społecznej osób starszych, osób dotkniętych długotrwałą chorobą i osób z niepełnosprawnością poprzez realizację projektów socjalnych i programów adresowanych do tych osób;	• liczba zrealizowanych projektów/ programów skierowanych do seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz długotrwale chorych oraz liczba ich uczestników
5. Przedsięwzięcia integracyjne o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym i turystycznym dla osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz seniorów;	• liczba zorganizowanych wydarzeń mających na celu integrację seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz lokalnej społeczności

6. Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych (o dostępnych usługach) poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów oraz rozpowszechnianie ulotek, broszur;	ilość udostępnionych dla mieszkańców publikacji i informacji przydatnych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych
7. Zacieśnianie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych;	liczba organizacji działających aktywnie na rzecz integracji społecznej osób starszych, z niepełnosprawnościami
8. Organizacja i finansowanie programów i imprez informacyjnych mających na celu wzrost świadomości społecznej na temat problemów i sytuacji osób starszych i z niepełnosprawnościami.	liczba przeprowadzonych programów i imprez oraz liczba ich uczestników

Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, Gminna Biblioteka Publiczna, Klub Seniora

Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PFRON, PCPR, placówki oświatowe.

Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

IV CEL STRATEGICZNY:

DALSZY ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY.

I CEL OPERACYJNY:

Aktywność i integracja społeczności lokalnej oraz zwiększenie udziału mieszkańców w realizacji inicjatyw społecznych.

Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Prowadzenie działalności mającej na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych;	liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz zrealizowanych kampanii informacyjnych
2. Prowadzenie działań mających na celu promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji informacyjnych,	liczba mieszkańców angażujących się w wolontariat

spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie, a także wspieranie działalności grup młodzieżowych oraz organizacji wolontarystycznych;	
3. Integracja rodzin i przeciwdziałanie marginalizacji osób z niepełnosprawnościami, starszych, ubogich, dotkniętych uzależnieniami i przemocą przez organizowanie imprez i wydarzeń kulturalnych;	• liczba wydarzeń społeczno-kulturalnych skierowanych do społeczności lokalnej;
4. Rozwój warunków sprzyjających aktywności mieszkańców gminy do uczestnictwa w sporcie i rekreacji;	• liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych
5. Zapewnienie całorocznej oferty kulturalnej dla mieszkańców.	• liczba cyklicznych wydarzeń kulturalnych
Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, Gminna Biblioteka Publiczna Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Kościół. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	
II CEL OPERACYJNY: Rozwój sektora ekonomii społecznej.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Wsparcie organizacji pozarządowych i samorządowych w procesie tworzenia i utrzymania już istniejących podmiotów ekonomii społecznej;	• liczba nowopowstałych podmiotów ekonomii społecznej • liczba podmiotów ekonomii społecznej, którym udzielono wsparcia
2. Promowanie dobrych praktyk i modelowych działań podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej;	• liczba kampanii społecznych promujących podmioty ekonomii społecznej
3. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;	• liczba działań promujących przedsiębiorczość społeczną wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
4. Tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym:	• liczba podmiotów ekonomii społecznej na terenie gminy

edukowanie, aktywizowanie i animowanie przedstawicieli instytucji i organizacji, mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych.	
Jednostka realizująca: Gmina Kowala– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS. Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, Kościół. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	

Monitoring i ewaluacja w procesie wdrażania Strategii

Monitoring pozwala określić, czy strategia jest wdrażana zgodnie z przyjętymi założeniami i wskazuje, czy istnieje potrzeba wprowadzenia odpowiednich korekt, aby osiągnąć zakładane efekty. W praktyce system monitoringu polega na systematycznym zbieraniu, gromadzeniu i przetwarzaniu danych dotyczących stopnia realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przy wykorzystaniu wskaźników monitoringowych, które pozwalają zmierzyć zmiany i porównać osiągane rezultaty z tymi, które zakładaliśmy. Monitorowanie SRPS powinno odbywać się na różnych poziomach strategii, tj. w kontekście zaplanowanych celów, działań, budżetu oraz rezultatów.

W celu stworzenia całościowego obrazu realizowanych działań na rzecz poprawy sytuacji w gminie niezbędne jest tworzenie, przekazywanie i analizowanie poniższych informacji:

- 1) Oceny zasobów pomocy społecznej;
- 2) Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- 3) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii;
- 4) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej;
- 5) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny;
- 6) Sprawozdanie ze współpracy Gminy Kowala z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W latach obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych co 2 lata do końca kwietnia za rok poprzedzający każda jednostka, która współuczestniczy (jest odpowiedzialna lub jest partnerem) w realizacji celów sporządzi sprawozdania z realizacji wyżej wymienionych programów i projektów (dotyczących problemów społecznych) oraz osiągniętych rezultatów. Sprawozdania przekazywane będą do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali-Stępocinie, jako do jednostki koordynującej, który po analizie przygotuje i przedstawi raport z realizacji Strategii Radzie Gminy. Co 2 lata sporządzany będzie skrócony raport z realizacji Strategii (na podstawie oceny wskaźników realizacji Strategii w ramach poszczególnych działań).

Sprawozdania ze stopnia realizacji poszczególnych programów i projektów służyć będą bieżącemu monitoringowi realizacji Strategii oraz będą pomocne przy przeprowadzaniu ewaluacji Strategii, a także ewentualnej aktualizacji jej celów i kierunków działań.

Ewaluacja stanowi istotne narzędzie w diagnozowaniu problemów i potrzeb społecznych, wymagających większych nakładów w kontekście osiągania założonych celów strategicznych. To źródło wiedzy niezbędnej do formułowania pogłębionych ocen wdrażania strategii. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ewaluacja powinna być traktowana jako element horyzontalny – występujący we wszystkich częściach strategii.

Ewaluacja ilościowa przeprowadzana będzie na podstawie analizy danych liczbowych pochodzących ze sprawozdań podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii. Analiza ta określi poziom realizacji poszczególnych zadań.

Ewaluacja jakościowa polegała będzie na ocenie:

- efektywności wdrażania Strategii (czy nakłady czasowe, ludzkie i finansowe zaangażowane w realizację działań są adekwatne do otrzymanych efektów?);
- skuteczności (czy kierunki działań i realizowane w ich ramach zadania w zamierzony sposób prowadzą do osiągnięcia celów? Czy realizowane działania w sposób optymalny realizują cele Strategii?);
- trafności (czy realizowane cele i kierunki działań Strategii są odpowiedzią na aktualne potrzeby mieszkańców Gminy?).

Analiza jakościowa pozwoli na ocenę skuteczności strategii w zakresie stosowanych form, funkcjonalności opracowanych procedur oraz ilości i jakości posiadanych zasobów, w tym finansowych.

Źródłem danych, które posłużą do ewaluacji mogą być dane statystyczne, sprawozdania z monitoringu, dane z badań społeczności lokalnej i inne.

Strategia będzie podlegała co 2 lata ewaluacji. Ewaluacja pozwoli na ocenę skuteczności dokumentu w zakresie stosowanych form, funkcjonalności opracowanych procedur, a także ilości i jakości posiadanych zasobów, w tym również finansowych.

W sytuacji, gdy wyniki ewaluacji lub czynniki zewnętrzne będą wskazywały na konieczność zmiany celów bądź zadań, zaleca się aktualizację Strategii. Aktualizacja Strategii powinna obejmować procedurę wprowadzenia zmian do dokumentu oraz niezbędne czynności, formularze oraz schemat działania związany ze zgłaszaniem, analizowaniem i wprowadzeniem korekt. Raporty monitoringowe zawierające wnioski, sugestie i rekomendacje, pozwolą na ocenę skuteczności wdrażanej Strategii oraz dostarczą informacji co do konieczności podejmowania ewentualnych korekt lub aktualizacji strategii. Korekta działań strategicznych może wynikać ze zmian uregulowań prawnych, społecznych, ekonomicznych bądź pojawienia się nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Strategia powinna być aktualizowana po uprzednio przeprowadzonej ewaluacji, na podstawie zawartych w niej wniosków i rekomendacji

Źródła finansowania

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, a także brak stałych, długookresowych źródeł finansowania.

Należy założyć, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025- 2028 będą m.in.: budżet gminy, dotacje z budżetu państwa oraz środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji.

Każdy podmiot z terenu gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji.

Ramy finansowe realizacji Strategii są jednak uzależnione od możliwości finansowych gminy oraz wielu zmiennych, jak sytuacja społeczna i gospodarcza, kondycja finansów publicznych, zmiany na rynku pracy, zmiany w programach rządowych w zakresie dostępu do konkretnych świadczeń itp.

Planowane wydatki definiowane będą corocznie w uchwale budżetowej. Jedną z podstaw do ich określenia będzie ocena zasobów pomocy społecznej (art. 16 a ustawy o pomocy społecznej).

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Matryca interesariuszy.....	4
Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Kowala- lata 2021-2023.	10
Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin.....	22
Tabela 4. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Kowala.	25
Tabela 5. Działalność GKRPA w latach 2021-2023.....	35
Tabela 6. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej.....	40
Tabela 7. Liczba założonych Niebieskich Kart.....	41
Tabela 8. Analiza SWOT.....	57
Tabela 9. Opis celów strategicznych i operacyjnych.....	63
Wykres 1. Liczba mieszkańców w latach 2021-2023.....	10
Wykres 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu ubóstwa w latach 2021-2023.....	23
Wykres 3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu bezrobocia w latach 2021-2023.....	26
Wykres 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności w latach 2021-2023.....	27
Wykres 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej w latach 2021-2023.....	31
Wykres 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kowala z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2021-2023.....	32

Uzasadnienie

Przedstawiony projekt uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2025-2028 został opracowany na podstawie art.17 ust 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej, celem zdiagnozowania i zaktualizowania potrzeb społecznych Gminy Kowala.

Zawiera on szereg danych i opracowań w szerszym ujęciu problemów społecznych obejmujących również aspekty demograficzne, edukacyjne, kulturalne, kwestie bezrobocia, uzależnień, niepełnosprawności i innych problemów społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2025-2028 jest kontynuacją działań określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2024, uzupełnionych o nowe rozwiązania dostosowane do aktualnych potrzeb społeczności lokalnej.

Przewodniczący Rady Gminy Kowala

Dariusz Chruślak